

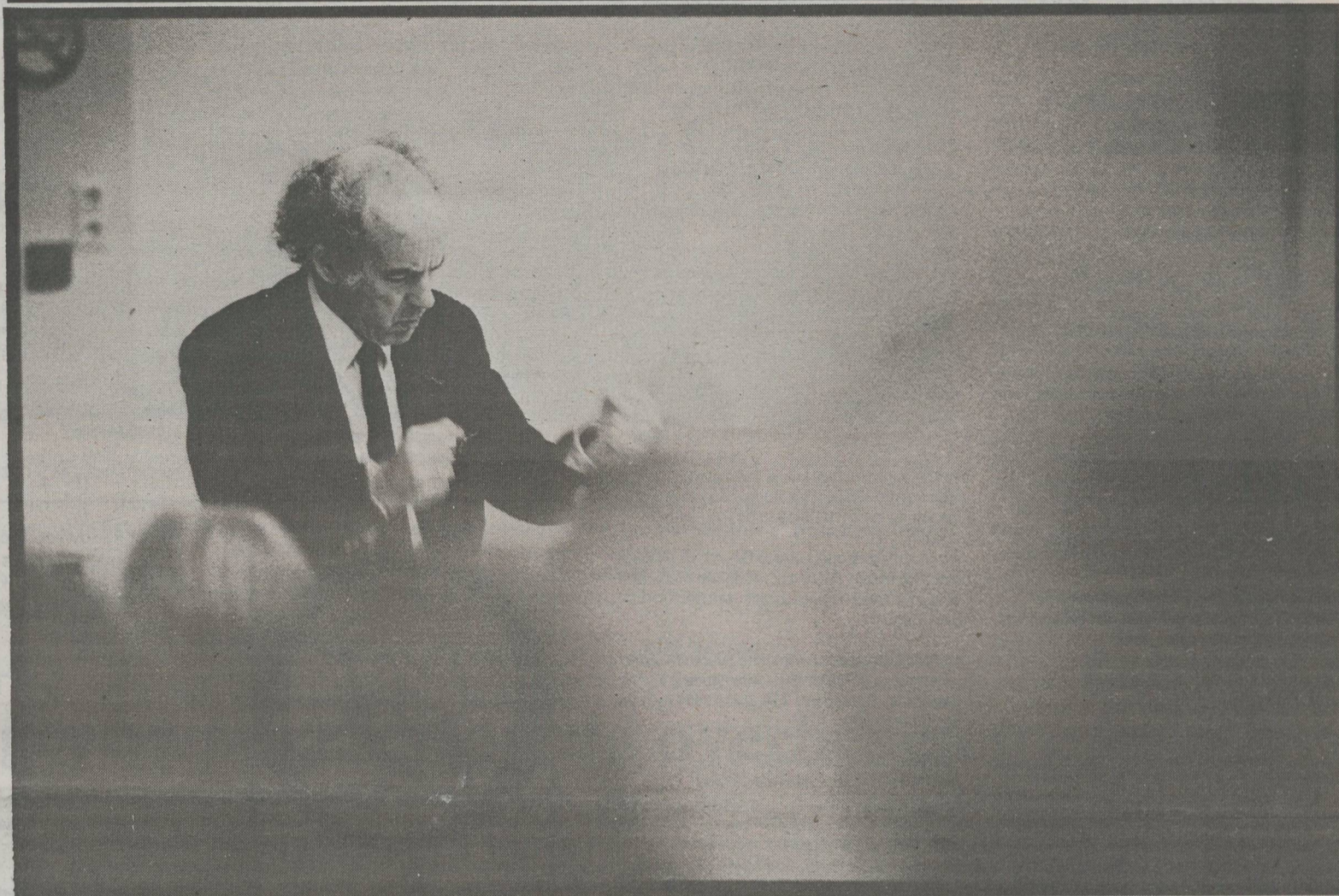

Jaargang 13, 8 april 1993

Informatie- en opinieblad van de Rijksuniversiteit Limburg • adres: Postbus 616, 6200 MD Maastricht • tel. 043-883174

Inhoud

Eitjes en zaadjes. Het is al lente en het wordt Pasen. We hebben het dus over reproductie en de problemen die daarmee samenhangen. De regering worstelt met de vraag of in het klinisch-genetisch onderzoek menselijke embryo's mogen worden gebruikt. In Maastricht vinden ze van wel, maar in Den Haag ligt het CDA dwars (pagina 8-9). Verder een verhaal dat de in geldnood verkerende student wat kan opvrolijken. De Rijksuniversiteit Limburg heeft namelijk niet alleen een auditorenfonds, maar ook een noodfonds waar armlastige studieballen kunnen aankloppen. Er zit nog geld in deze fondsen. Haast u niet (pagina 7). En dan de achterpagina. Daar staat het verslag van een ware braspartij in de mensa. In de mensa? Ja, in de mensa, want het eten blijkt daar net zo lekker "als bie de mam".

Prof. Herman van Praag, hier in actie tijdens een lezing, knokt voor meer psychiatrie in het medisch basiscurriculum. Zie pagina 5. (foto Nelis Tutkey)

Ritzen moet nog scherper selecteren

Kamer wil rem op onderzoekscholen

De Tweede Kamer heeft minister Ritzen ertoe aangezet een rem op de vorming van nieuwe onderzoekscholen te zetten. Volgens hem komen er "na twee rondes" voorlopig "maximaal 30" scholen en mag de Kamer dan eerst de situatie evalueren. Bij de universiteiten en de koninklijke akademie (KNAW) reageert men nogal verbijsterd. Men begrijpt niet hoe die uitspraak zich verhoudt tot Ritzen's wens om de quotering van onderzoekscholen volgend jaar juist los te laten.

Het was vorige week donderdag, in een vergadering van de vaste kamercommissie voor wetenschapsbeleid, de VVD die de kat de bel aanbond. "Ik snap er niets van", riep mevrouw Ginjaar-Maas de minister toe. Volgens haar was twee jaar geleden afgesproken dat een onderzoekschool een echt centrum van top-onderzoek moest zijn. Er zouden er niet meer dan twintig komen. "En nu blijkt er toch sprake van tientallen, misschien honderd van die scholen. Dat is toch zonde?" Minister Ritzen moest de Kamer geruststellen. "Het gaat goed. De vorming van scholen werkt echt onderscheidend", bevestigde hij. Inderdaad was indertijd gesproken over een start met twee rondes, waarin samen 20 tot 30 onderzoekscholen erkend zouden worden. "En zo is het tot

nu toe precies gegaan", zei de bewindsman.

Maar de fracties - vooral VVD en CDA - waren niet overtuigd. Er zijn nu al 19 scholen erkend, terwijl in een heel aantal disciplines de vorming ervan nog op gang moet komen. Ginjaar vroeg de minister daarom nogmaals om duidelijkheid. Waarop Ritzen zei: "Er zijn er nu 19. In de komende ronde kunnen er dus maximaal 11 bij. Dan houdt het even op en kan de Kamer evalueren."

Na de discussie met de Kamer gaf Ritzen desgevraagd te kennen dat hij zonnodig de akademie van wetenschappen (KNAW) zal vragen om in de tweede ronde "strenger te selecteren". Van het bezwaar dat dan een situatie van ongelijke behandeling ontstaat, toonde de bewindsman zich niet onder de indruk.

Verbijstering

Bij de universiteiten en de Akademie van Wetenschappen (KNAW) is intussen met lichte verbijstering op de uitspraken van de bewindsman gereageerd. Men vermoedt dat Ritzen vorige week even vergeten was dat de eerste erkenningsronde nog loopt, en volgens de afgesproken quotering dit jaar waarschijnlijk 24 erkende onderzoekscholen oplevert. Neemt men de bewindsman letterlijk dan kunnen er in de tweede ronde (vanaf 1994) nog maar zes initiatieven erkend worden. Dat vereist een enorme verscherping van de selectie; en het is de vraag of Ritzen dat aan een onafhankelijk orgaan als de KNAW kan opdragen.

"Ritzen heeft zelf gevraagd de quotering volgend jaar los te laten", zegt een ver-

baasde medewerker van de Akademie. Hij ziet niet hoe het aantal scholen nog gefixeerd kan worden en verwacht in 1994 wel méér dan zes erkenningen. Overigens had de KNAW dinsdag nog niets van Ritzen vernomen. "Als de minister wil bijsturen, moet hij opschieten", voegt de medewerker toe. Binnen een handvol werkdagen is het protocol voor de volgende erkenningsronde afgerond. Want aspirant-scholen moeten tijdig weten waar ze aan toe zijn. Wat de KNAW-medewerker maar even niet aanroert, is dat de erkenningscommissie ECOS onafhankelijk is en niet zomaar in opdracht van de bewindsman scherpere eisen zal hanteren. In een recente brief uit de ECOS juist zijn zorg over dreigende "spanningen die het onmogelijk zullen maken het systeem in de door allen bepleite rust verder op te bouwen". Om een rat race te voorkomen, mocht de vorming van scholen "zeker niet voortijdig beëindigd" worden, vond de ECOS. Wat Ritzen nu wil, gaat hier dwars tegenin.

De minister heeft zichzelf klem gezet, is bij de VSNU de indruk. Hij wil op de rem trappen - net nu die is weggehaald. Het lijkt onmogelijk de eisen nu sterk te verhogen; dat zal immers tot klachten over 'ongelijke behandeling' tussen de eerste en tweede ronde leiden.

Tweedeling

De betrokken VSNU-medewerker ziet wel een oplossing voor alle verwarring: "Eind '93 zijn er 24 erkende onderzoekscholen. Laten we dan een evaluatie aanbieden." Hij denkt dat de Kamer dan gerustgesteld kan worden over de gang van zaken. "Aan de ene kant is er een breed stelsel van scholen opbouw via erkenning door de KNAW. De top wordt daarna geselecteerd door NWO".

Dit sluit aan bij wat PvdA-kamerlid Van Gelder vorige week in het debat met de minister zei. Hij wees erop dat de discussie over onderzoekscholen steeds op twee gedachten hinkt: de concentratie van top-

AZM-psychiatrie gaat samenwerken met Riagg/Vijverdal

Het academisch ziekenhuis Maastricht AZM zal met zijn afdeling psychiatrie gaan participeren in een samenwerkingsverband met de Riagg-Vijverdal Combinatie RVC. Dat maakte de hoogleraar psychiatrie prof. H. M. van Praag tussen neus en lippen bekend tijdens zijn inaugurele rede, vorige week donderdag. Van Praag verklaarde in zijn oratie dat alle partijen, dus inclusief het AZM, "principeel de visie delen" dat een geïntegreerde geestelijke gezondheidszorg in de regio samenwerking veronderstelt tussen de reeds gefuseerde partners Riagg/Psychomedisch Streekcentrum Vijverdal en het AZM. Pogingen daartoe werden al eerder ondernomen, maar het AZM lag altijd dwars. Eind 1991 verklaarde AZM-bestuursvoorzitter dr. Carpay nog dat hij er op dat moment niet aan dacht bevoegdheden over te dragen aan een samenwerkingsverband. Van Praag licht desgevraagd toe dat er nu sinds een week een concept-reglement ligt voor een nieuwe stichting, dat door beide partijen wordt aanvaard. Over de inhoud ervan doet hij nog geen mededelingen. Van Praag benutte zijn oratie tevens om een herziening van het medisch basiscurriculum te bepleiten. Daarin speelt de psychiatrie nauwelijks een rol. Studenten zouden onderwezen moeten worden in de relatie tussen hersenen en gedrag, in de psychologische functies en hun onderlinge verbanden, en in sociale determinanten van gedrag. De realisering van dit programma zal "een totale revisie van het gehele curriculum nodig maken", verklaarde hij. Niettemin acht hij het hoognodig, want "de meeste artsen worden vrijwel dagelijks geconfronteerd (...) met stoornissen in de geestelijke gezondheid en met psychosomatische interacties".

Wammes Bos

Volgende week geen Observant

In verband met Pasen komen wij volgende week niet uit. Het eerstvolgende nummer verschijnt donderdag 22 april. De redactie wenst alle lezers prettige paasdagen.

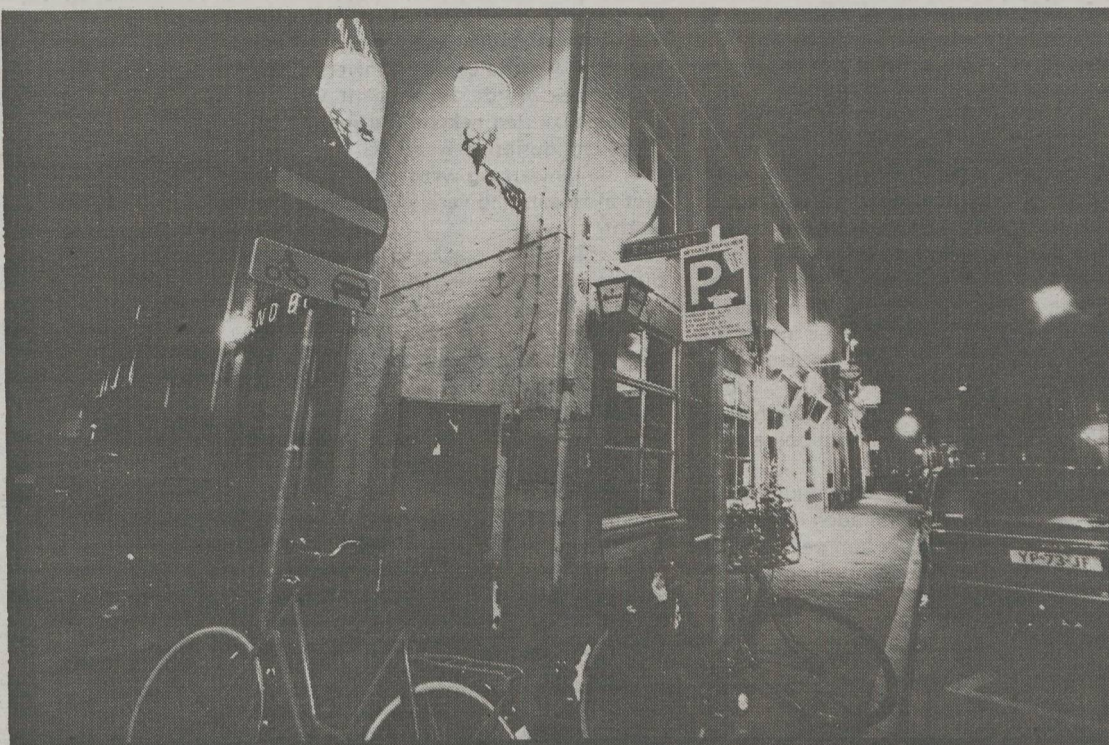
(Vervolg op pagina 3)

Student heeft weinig contact met Maastrichtenaar

Je kunt in Maastricht bijna nergens swingen, de cafés sluiten veel te vroeg en podia waar bandjes kunnen optreden moet je met een lichtje zoeken. Bovendien staat de rasechte Maastrichtenaar niet open voor de student. Dat zijn volgens de zoveelste enquête onder Maas-trichtse studenten de tekortkomingen van hun stad en haar inwoners.

Deze keer was het de plaatselijke afdeling van de PvdA die het nodig vond om 71 studenten van het HBO en de universiteit te bellen en wat vragen te stellen. Het doel was voor Geurt Bijnen, gemeenteraadslid, duidelijk. "Wij kennen deze snel groeiende groep eigenlijk niet en wilden weten of de stad zich wat meer aan de studenten moet aanpassen. Of er hiaten in de voorzieningen zijn." En natuurlijk hopen de noodlijdende socialistische partijen dat dit initiatief tijdens de verkiezingen nog wat extra stemmen op zal leveren.

De uitslag van de enquête brengt echter niets nieuws. Een gesprek met studentenverenigingen had hoogstwaarschijnlijk hetzelfde opgeleverd. Want voor de zoveelste keer wijzen de studenten op de vroege sluitingstijden van de cafés, het tekort aan swinggelegenheden, het ontbreken van poppodia en het geringe contact met de Maastrichtenaar. Dit laatste is volgens Bijnen een typisch probleem van Maastricht. "Het zit in de aard van deze

stad. De bevolking is wat behoudend en kan moeilijk wennen aan de nieuwe cultuur die studenten met zich meebrengen." Hun vrije tijd brengen de studenten daarom, of ze het Limburgs dialect beheersen of niet, meestal door met medestudenten. Ook de huisvesting - gemiddeld betaalt men tussen de drie- en vierhonderd gulden per maand aan huur - is niet altijd naar wens. Maar ook dat is al bekend.

Bijnen wil tijdens een openbaar debat op 29 april de uitslag bespreken met de studenten. In de gemeenteraad zal zijn fractie echter geen speciale aandacht aan hun belangen besteden, zegt hij. Mochten zaken als huisvesting en sluitingstijden aan de orde komen, dan zal de fractie deze wensen in het achterhoofd houden.

De Maastrichtse nachten zijn veel te kort volgens de student.
(foto Nelis Tutkey)

Riki Janssen

vervolg van pagina 1

Onderzoekscholen

onderzoek en een betere organisatie van de aio-opleidingen. "Het kan best dat voor dat laatste doel honderd scholen nodig zijn, terwijl er maar ruimte is voor 20 top-centra is", meende Van Gelder.

Ook mevrouw Ginjaar-Maas (VVD) lijkt zich met deze gedachte te verzoenen. Want een scherpe wijziging in de erkenningsprocedure van de ECOS? "Dat kan natuurlijk helemaal niet", zei ze dinsdag desgevraagd. Tegenover nieuwe kandidaten is dat immers niet te verkopen. Ginjaar vindt nog steeds dat oorspronkelijk met Ritzen een beperkt stelsel van top-centra was afgesproken, maar: "Als de situatie nu heikel wordt, is het misschien de beste oplossing om naar een tweedeling in gewone en super-onderzoekscholen toe te werken."

Op het ministerie werd de soep dinsdag echter nog steeds heet opgediend. Volgens de directie wetenschapsbeleid kunnen er in '94 inderdaad maar zes of zeven onderzoekscholen komen. "De selectie moet dus navenant zijn. Daarover komt nog overleg met de KNAW."

HOP/Frank Steenkamp

Ritzen mag geen onderzoeksgeld overhevelen

Het plan van minister Ritzen om een gedeelte van het algemene onderzoeksbudget te reserveren voor onderzoek op prioriteitsgebieden, is door de Tweede Kamer op de lange baan geschoven. Met de vakgebieden en thema's die de bewindsman wil propageren, was men het in grote lijnen wel eens. Maar voor dwangmaatregelen en wat daarop lijkt, vond men het nog te vroeg.

De Kamer besprak vorige week het Wetenschapsbudget 1993, dat voor het eerst het voortaan vierjaarlijkse strategisch beleidsdocument bevatte. Daarin schetste Ritzen,

op grond van eerdere verkenningen, thema's die de komende tijd meer wetenschappelijke aandacht verdienen. Zoals: milieuproblemen, verkeer en ... klassieke talen.

Meeste aandacht trok echter Ritzen's uitgewerkte plan om ook de universiteiten met de geldkraan tot meer maatschappelijke afstemming te krijgen. Dat plan - in vakjargon: de dynamisering van de MOC-component - hield oorspronkelijk in dat de minister de universiteiten jaarlijks 'maximaal' drie procent van hun algemene onderzoeksbudget kon ontnemen. Dat geld ging, via een ingewikkelde procedure, naar geselecteerde voorstellen voor onderzoek op prioriteitsgebieden.

Hoewel de minister zijn plan eerder al twee jaar vooruitschoof en werkte aan verdere verzachting ervan, barstte de af-

gelopen weken de kritiek los. Voorafgaand aan de bespreking met de kamercommissie namen alle partijen in het onderzoeksbeleid het plan onder vuur. Het was onrealistisch, het ging om een bureaucratisch circus zonder werkelijke effecten en de nadruk lag veel te sterk op het economisch 'nut' van het onderzoek.

De Kamer heeft die boodschap begrepen en liet dat op donderdag 1 april aan Ritzen merken. Men zag wel het probleem van de vaak starre geldverdeling over vakgebieden, waardoor bijvoorbeeld informatica en milieu-onderzoek na twintig jaar nog steeds kleine vakgebieden zijn. Maar het plan van Ritzen zou volgens de Kamer botsen met de autonomie van de universiteiten en hun eigen verantwoordelijkheid voor het fundamentele onderzoek.

Voorlopig is het voor de Kamer genoeg als

de minister de instellingen een spiegel voorhoudt en hen zelf de kans geeft de bakens te verzetten. Dat moeten ze laten zien in een tweejaarlijkse strategisch plan. Het gevaar voor ingrepen via de geldkraan is daarmee nog niet definitief geweken. "U bent gelegitimeerd om met de universiteiten over uw uitgangspunten te praten", was de boodschap van PvdA-kamerlid Van Gelder. En als het niet goedschiks lukt om de universiteiten mee te krijgen in de prioriteiten van het wetenschapsbeleid, dan mag Ritzen over enkele jaren wel degelijk met de geldkraan gaan werken. De andere woordvoerders onderschreven dat.

HOP/Frank Steenkamp

Handel in doctoraalscripties economie

Een clubje Rotterdamse economiestudenten verkoopt voor duizend gulden per stuk doctoraalscripties aan collega-studenten die hopeloos met hun laatste studieopdracht worstelen. Een aantal economen uit Amsterdam, Groningen en Maastricht hebben al de hulp van de Rotterdammers ingeroepen, schrijft het universiteitsblad van de Vrije Universiteit in Amsterdam, Ad Valvas.

In Amsterdam heeft de Stichting Scriptie Begeleiding (SSB), zoals de anoniem opererende Rotterdamse club zich noemt, al zeker zeven scripties verkocht. Dit gebeurt via een contactpersoon die voor elk verkocht exemplaar een provisie van driehonderd gulden vangt. De auteur, die meestal

maanden werk in de scriptie heeft gestoken, moet het doen met tweehonderd gulden. De overige vijfhonderd gulden verdwijnen in de zakken van de stichting. De scripties, allemaal met een bedrijfseconomisch onderwerp, worden via de Scriptiebank van de Erasmusuniversiteit opgespoord. In deze database zijn alle titels van doctoraalscripties opgeslagen, vergezeld van de naam van de schrijver. Die laatste wordt door de SSB direct benaderd en gevraagd om het werk te verkopen.

De stichting verhandelt de scripties niet alleen, zij geeft de koper ook tips die moeten voorkomen dat hij als fraudeur betrapt wordt. Zo adviseren zij de klant om de inleiding te veranderen en de benaming van paragrafen te wijzigen. Verder levert de SSB een lijst met recente literatuur over het onderwerp zodat ook de laatste ontwikkelingen op het onderzoeksterrein kunnen worden verwerkt. Hoeveel doctoraalscripties er in Maastricht zijn verkocht, is niet bekend. Of er al iemand is afgestudeerd met een scriptie die

een ander heeft geschreven, is ook niet duidelijk. Mocht dat laatste zijn gebeurd, dan is daar nu niets meer aan te doen. Als iemand eenmaal doctorandus is, kan dat niet meer worden teruggedraaid.

De Economische Faculteitsvereniging Maastricht (EFM) weet niets van de handel in doctoraalscripties. Ook de voorzitter van de examencommissie van de economische faculteit, dr. H. van Mierlo, heeft er nog nooit mee te maken gehad. Al sluit hij dergelijke praktijken niet uit. De pakkans is echter, door de vrij intensieve samenwerking tussen docent en student, vrij groot. "Tijdens het schrijven van een scriptie bouw je een vertrouwensrelatie op met je docent. Je komt eerst met een idee. Daarover praat je samen en vervolgens druppelen de hoofdstukken binnen. Dat zijn nooit kant en klare stukken, er moet altijd nog wel iets aan veranderd worden. Je moet wel heel handig zijn, wil je de docent misleiden."

Van Mierlo kan zich net als de voorzitter van de studierichtingscommissie prof. A.

Van Witteloostuijn, maar één geval van fraude herinneren. Het ging toen niet om een gekochte scriptie, maar om een student die een half boek letterlijk had overgeschreven. Hij kreeg een één voor het geleverde werk en een boetepreek van de voorzitter van de examencommissie. Daarna kon hij bij een nieuwe docent nog een keer proberen af te studeren. Nu wel met een zelf geschreven scriptie. Eenzelfde lot is studenten beschoren die met een gekochte scriptie hun bul binnen willen halen. Van Mierlo: "Ik zou graag strengere sancties willen. Iemand uitsluiten mag niet volgens de wet, maar zo'n maatregel zou wel mensen afschrikken. Je kunt ook zorgen dat fraudeurs extra studieovertraging oplopen door ze bijvoorbeeld pas een jaar later de kans te geven om af te studeren. Dat kost ze extra collegegeld en bovendien zullen ze door hun gedrag niet in aanmerking komen voor de auditorenregeling."

Riki Janssen

LSVb bepleit hoger onderwijs op twee niveaus

De Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) wil het hoger-onderwijsstelsel in Nederland drastisch op z'n kop zetten. De tweedeling in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs dient op de lange termijn te verdwijnen, vindt de bond. Studenten moeten in de toekomst op twee niveaus hoger onderwijs kunnen volgen, waarbij ze zowel theoretische als praktische vakken kunnen kiezen.

Het huidige onderwijssysteem rammelt aan alle kanten, stelt de LSVb in zijn onlangs gepresenteerde rapport 'Van appels en peren'. Leerlingen met een havo-diploma worden geacht door te stromen naar een hoger beroepsopleiding en leerlingen met een vwo-diploma naar de universiteit. Daarmee wordt verondersteld dat er een verschil in kennisniveau bestaat tussen praktisch en theoretisch onderwijs. De bond is het daar niet mee eens: het verschil tussen beide soorten onderwijs heeft meer te maken met persoonlijke interesses en aanleg, dan met verschillen in intelligentie. Het onderscheid tussen het hoger beroeps-

onderwijs en de universiteiten wordt kunstmatig in stand gehouden, vindt de LSVb. Studenten uit het hbo wringen zich in allerlei bochten om alsnog een universitair papertje te bemachtigen, terwijl ze nauwelijks zijn geïnteresseerd in de wetenschap. De bond vindt het daarom beter als er één soort hoger onderwijs komt, waarin praktische en theoretische vakken even hoog worden gewaardeerd.

Het niveauverschil tussen de huidige havo- en vwo-opleidingen moet in zo'n systeem tot uitdrukking komen in twee instroomniveaus. De titulatuur kan worden afgeschaft en vervangen door 'dossierdiploma's' met een opsomming van gevolgde vakken en ontplooidde activiteiten.

Als het aan de LSVb ligt zullen studenten in de toekomst bovendien baden in de keuzevrijheid. Op basis van hun persoonlijke voorkeuren stellen zij hun eigen pakket samen met zowel wetenschappelijke als beroepsgerichte vakken. Om een definitieve keuze in een te vroeg stadium te voorkomen wijst de bond en passant ook de nieuwe 'doorstroomprofielen' in de tweede fase van het voortgezet onderwijs af. Een verbeterde studiebegeleiding en voorlichting moet voldoende zijn voor consistente 'leerpaden' en een goede aansluiting op de arbeidsmarkt.

Het is de vraag of er iemand zal zijn die de plannen van de LSVb serieus zal nemen. De instellingen voor hoger onderwijs praten

reeds geruime tijd over een aantal voorzichtige voorstellen voor samenwerking tussen hogescholen en universiteiten. Deze week wordt de uitkomst van het slepende overleg bekend. Gezien het geringe enthousiasme waarmee tot nu toe over samenwerking werd gepraat, zijn er niet al te extreme veranderingen te verwachten.

"We willen met ons rapport een echte discussie op gang brengen over de vraag of het onderscheid tussen hbo en wo nog wel zo gewenst is", zegt LSVb-bestuurder Felipe Salve. "Omdat we geen beleidsbepalende instantie zijn, kunnen we dat op een tamelijk vrijblijvende manier doen. Toch willen we nu ook gaan praten over concrete maatregelen voor de korte termijn. Bij voorbeeld over mogelijkheden om binnen het huidige stelsel universitaire studenten vakken te laten volgen in het hbo en andersom. Natuurlijk zullen onze ideeën niet onmiddellijk overgenomen worden, maar een proefprojectje met een of andere studierichting moet toch wel mogelijk zijn."

HOP/Marcel Wiegman

Kunstmatig onderscheid tussen universiteiten en hogescholen moet verdwijnen

LSVb bepleit hoger onderwijs op twee niveaus

De Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) wil het hoger-onderwijsstelsel in Nederland drastisch op z'n kop zetten. De tweedeling in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs dient op de lange termijn te verdwijnen, vindt de bond. Studenten moeten in de toekomst op twee niveaus hoger onderwijs kunnen volgen, waarbij ze zowel theoretische als praktische vakken kunnen kiezen.

Het huidige onderwijssysteem rammelt aan alle kanten, stelt de LSVb in zijn onlangs gepresenteerde rapport 'Van appels en peren'. Leerlingen met een havo-diploma worden geacht door te stromen naar een hoger beroepsopleiding en leerlingen met een vwo-diploma naar de universiteit. Daarmee wordt verondersteld dat er een verschil in kennisniveau bestaat tussen praktisch en theoretisch onderwijs. De bond is het daar niet mee eens: het verschil tussen beide soorten onderwijs heeft meer te maken met persoonlijke interesses en aanleg, dan met verschillen in intelligentie.

Het onderscheid tussen het hoger beroepsonderwijs en de universiteiten wordt kunstmatig in stand gehouden, vindt de LSVb. Studenten uit het hbo wringen zich in allerlei bochten om alsnog een universitair papertje te bemachtigen, terwijl ze nauwelijks zijn geïnteresseerd in de wetenschap. De bond vindt het daarom beter als er één soort hoger onderwijs komt, waarin praktische en theoretische vakken even hoog worden gewaardeerd.

Het niveauverschil tussen de huidige havo- en vwo-opleidingen moet in zo'n systeem tot uitdrukking komen in twee instroomniveaus. De titulatuur kan worden afgeschaft en vervangen door 'dossierdiploma's' met een opsomming

van gevolgde vakken en ontplooidde activiteiten.

Als het aan de LSVb ligt zullen studenten in de toekomst bovendien baden in de keuzevrijheid. Op basis van hun persoonlijke voorkeuren stellen zij hun eigen pakket samen met zowel wetenschappelijke als beroepsgerichte vakken. Om een definitieve keuze in een te vroeg stadium te voorkomen wijst de bond en passant ook de nieuwe 'doorstroomprofielen' in de tweede fase van het voortgezet onderwijs af. Een verbeterde studiebegeleiding en voorlichting moet voldoende zijn voor consistente 'leerpaden' en een goede aansluiting op de arbeidsmarkt.

Het is de vraag of er iemand zal zijn die de plannen van de LSVb serieus zal nemen. De instellingen voor hoger onderwijs praten reeds geruime tijd over een aantal voorzichtige voorstellen voor samenwerking tussen hogescholen en universiteiten. Deze week wordt de uitkomst van het

slepende overleg bekend. Gezien het geringe enthousiasme waarmee tot nu toe over samenwerking werd gepraat, zijn er niet al te extreme veranderingen te verwachten.

"We willen met ons rapport een echte discussie op gang brengen over de vraag of het onderscheid tussen hbo en wo nog wel zo gewenst is", zegt LSVb-bestuurder Felipe Salve. "Omdat we geen beleidsbepalende instantie zijn, kunnen we dat op een tamelijk vrijblijvende manier doen. Toch willen we nu ook gaan praten over concrete maatregelen voor de korte termijn. Bij voorbeeld over mogelijkheden om binnen het huidige stelsel universitaire studenten vakken te laten volgen in het hbo en andersom. Natuurlijk zullen onze ideeën niet onmiddellijk overgenomen worden, maar een proefprojectje met een of andere studierichting moet toch wel mogelijk zijn."

HOP/Marcel Wiegman

Universiteiten garanderen ondersteuning NWO-projecten

De universiteiten hebben NWO gearandeerd dat zij geld voor de ondersteuning van NWO-projecten daar ook daadwerkelijk aan zullen besteden. NWO en de universiteiten hebben daarover onlangs een convenant afgesloten.

Minister Ritzen geeft de universiteiten jaarlijks 85 miljoen gulden voor de ondersteuning van medewerkers die door NWO worden betaald. Dat geld is bedoeld voor zaken als begeleiding en apparatuur. Volgens NWO wordt het echter ook gebruikt voor geheel andere zaken. Zij wilde er daarom de beschikking over krijgen. Gekozen is nu voor een tussenweg: de universiteiten blijven ontvanger van het

geld, maar beloven dat zij het zullen besteden aan de NWO-projecten. Dit wordt mede gearandeerd door de bedragen apart zichtbaar te maken in de universitaire begrotingen. De afspraak is voorlopig gemaakt voor een periode van drie jaar.

HOP/Pieter Evelein

Milieu- manieren

De hele straat staat blauw als ik 's ochtends mijn diesel start en ik voel mij dan heel asociaal. Toch blijf ik diesel rijden, want dat bevalt mij en mijn portemonnaie prima. Het milieu wordt toch niet merkbaar schoner wanneer ik op een auto met een schonere brandstof overstap.

Er bestaan indianenstammen waarvan de leden een wild dier om vergiffenis vragen voordat zij het doden. Dat zou iedereen die iets publiceert ook moeten doen tegenover de bomen die dat kost. Dit suggereert overigens een alternatieve manier om wetenschappelijke hitlijsten samen te stellen. De gebruikelijke maat van aantal bladzijden maal prestigegewicht dient gecorrigeerd te worden voor de opgeofferde hectares bos. Dat heeft het bijkomende voordeel dat de maatschappelijke relevantie van wetenschap gemakkelijker meetbaar wordt.

E-mail is een groot goed. Zou je denken. Maar wat doet dat E-maille? Dat plemp mijn elektronische brievenbus vol met aanbiedingen van tweedehands auto's en andere junkmail. En dat moet ik iedere dag allemaal weer weggooien. Bovendien is het nu veel moeilijker geworden je erop te beroepen dat een poststuk niet is aangekomen.

De omgang tussen de sexen van beiderlei kunne wordt gekenmerkt door een diepe tragiek. Of je toenadering zoekt tot iemand die je aantrekkelijk vindt, wordt bepaald door de afweging van slagingskans tegenover mogelijk gezichtsverlies. Dat geldt voor beide betrokkenen, met als gevolg dat er heel veel mensen onnodig ongelukkig rondlopen. Zij hebben niet de begeerde partner gekregen, hoewel die dezelfde intenties had.

Wie kent niet de paradox van het bankierspak? Wanneer je bankiers afzonderlijk vraagt of zij voor hun plezier zo'n saai pak naar hun werk aandoen, dan antwoorden zij allemaal dat ze, als het aan hun lag, er anders bij zouden lopen. Waarom doen ze dat dan niet?

Neerlands jongste universiteit, die van Maastricht, was de eerste om via advertenties studenten te werven. Men sprak er schande van. Nu adverteren alle universiteiten, en in de VSNU zijn stemmen opgegaan om af te spreken er maar weer mee te stoppen. Daar kan de RL zich aan onttrekken door als campagne-thema "De RL, de adverterende universiteit" te kiezen. Dan kan zij zelfs niet anders.

In de pas geprivatiseerde Oostbloklanden is iedereen erop uit om anderen zoveel mogelijk uit te buiten. Kapitalisme staat daar gelijk met een haaiencultuur. Zouden zij ooit nog ontdekken dat ervaren kapitalisten vaak meer profijt hebben door anderen ook een voordeeltje te gunnen?

Verandering kost energie, maar dat geldt ook voor het denken daarover. Ieder lid van een organisatie dat een verandering voorstelt, verstoort de hele energiebalans want hij dwingt alle anderen om te reageren met collaboratie of verzet. Beide vergen een extra inspanning.

Jack Birner

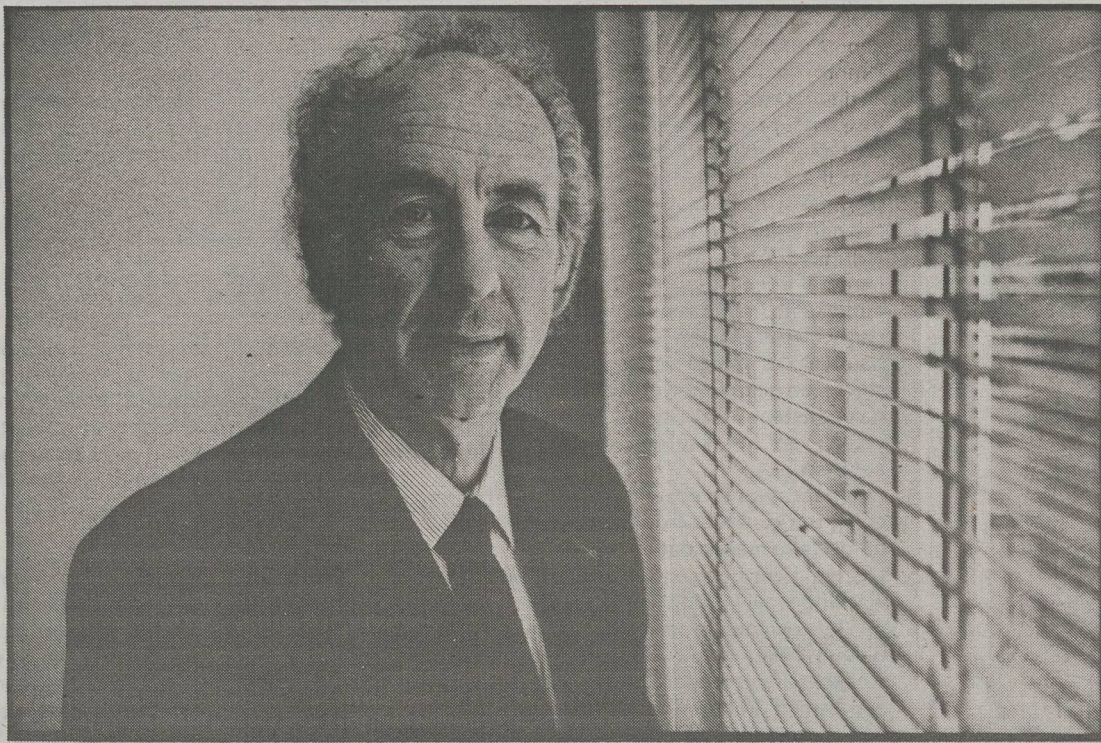
De geschiedenis van de psychiatrie als autobiografie

Niet iedereen zag reikhalzend uit naar het moment dat Herman Meir van Praag de toga rond de schouders zou hangen. Zijn benoeming tot hoogleraar in de psychiatrie aan deze universiteit, medio '92, dreigde zelfs de dimensies van een heuse affaire aan te nemen. Ruzie in de benoemingscommissie, anonieme brieven naar de pers, waarschuwingen dat de aanstelling van deze man een radicale en vooral ongewenste koerswijziging van de Maastrichtse psychiatrie zou inhouden. Vorige week donderdag, een klein jaar na zijn benoeming, benutte het onderwerp van de controversie zijn inaugurele rede om af te rekenen met een aantal vooroordelen rond zijn persoon. Het werd een verzoenende rede.

"Ik ben een soort hybride van de Wandelende Jood en de Vliegende Hollander, overeenkomstig mijn dubbele wortels." Er zullen weinig hooggeleerden zijn die zich op een dergelijke manier aan een universitaire gemeenschap voorstellen. Voor prof. H. van Praag ligt dat anders. Hij voelde zich geroepen zijn levenswandel uit de doeken te doen nu die hem op gevorderde leeftijd, hij is tweeënzestig, naar Maastricht had gevoerd. Voor zijn vierde en waarschijnlijk laatste hoogleraarschap, want Van Praag bekleedde het ambt eerder in Groningen (1970), Utrecht (1977) en New York (1982). Zijn reislust komt niet voort uit noodlot of toeval, bekende hij zijn publiek. De stappen die hij zet zijn weloverwogen, zij het dat ze te maken hebben met zijn "rusteloosheid, (...) een drang om op pad te blijven", een hang naar "nieuwe intellectuele avonturen". Met lede ogen zag hij in New York het einde van zijn carrière naderen, zonder dat er nog veel nieuws gebeurde. Een weemoedige gedachte, die hem deed besluiten om het verzoek uit Maastricht om daar de psychiatrische vakgroepen op nieuwe leest te schoeien en de psychiatrische zorg op één noemer te brengen, met beide handen aan te grijpen. "Nog eenmaal een professionele berg te beklimmen" was een uitdaging die hij niet kon weerstaan. Het werd de titel van zijn rede: "De laatste berg".

Boos

Een korte typering van 's mans statuur door een van zijn medewerkers in de vakgroep, drs. Frans Verheij: "Een tijdje geleden schreef hij in het Tijdschrift voor Geneeskunde dat hij zich boos had gemaakt over een artikel over biologische psychiatrie. Zeggen dat je ergens boos van wordt, dat is geen gebruikelijke toon in dat blad. Maar Van Praag kan dat doen. Als hij boos is, betekent dat wat in dit land. Hij is ook een van de weinigen die de geschiedenis van de psychiatrie van de afgelopen decennia als een soort autobiografie kan brengen." Hetgeen precies is wat Van Praag in zijn oratie deed. Aan het begin van zijn loopbaan ontbrak het aan empirisch onderzoek in de psychiatrie, vertelde hij. Geen algemeen aanvaard systeem van diagnostiseren, geen methoden om gestoord gedrag te meten. Wel een veelheid aan theorieën die in essentie op casuïstiek berustten (Freud, Jaspers), tegenover een sterk op symptomen gerichte stroming die weinig belangstelling toonde voor de genese van stoornissen. Het gevolg was dat de psychiatrie leed onder een gebrek aan wetenschappelijke

Herman van Praag, Wandelende Jood en Vliegende Hollander. (foto Nelis Tutkey)

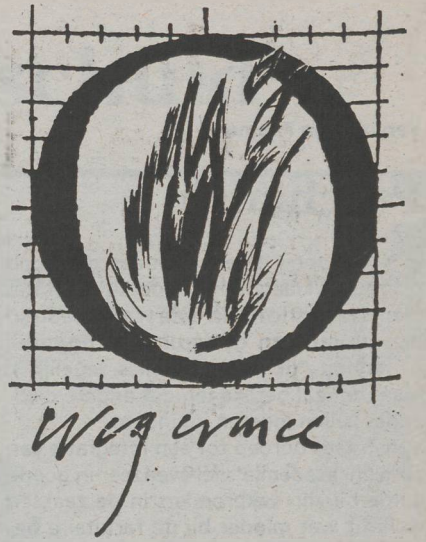
geloofwaardigheid, zeker in medische kring. Psychiatrie was een 'praatvak'. Hoewel Van Praag zich wel op zijn gemak voelde in dit literaire, filosofische klimaat, miste hij een stevige onderbouwing. Daaraan zou hij de rest van zijn loopbaan wijden, met een nadruk op de biologische componenten van psychiatrische ziektebeelden (vooral depressie, later ook angst en agressie) en een grote belangstelling voor wat hij het 'hersenen en gedrag mysterie' noemt. Wat is er mis in de hersenen bij iemand die gestoord gedrag vertoont? En, direct daaraan gekoppeld, hoe is die disfunctie in de hersenen teweeg gebracht? Het betekende voor Van Praag diepgaand onderzoek naar onder meer neurotransmitters en de rol van psychofarmaca, en het leverde hem de reputatie op een 'biologisch' psychiater te zijn. In de jaren zeventig, de tijd waarin stoornissen bij voorkeur maatschappelijk werden verklaard, de hoogtijdagen van de 'antipsychiatrie', bleef een dergelijke faam niet ongestraft. Hij kreeg te maken met revolterende studenten en, erger nog, bedreigingen die ook zijn gezin omvatten. Een enkele keer was politie-escorte nodig om hem veilig in en uit collegezalen te krijgen. Van Praag is nog immer verongelukkig, zelfs verontwaardigd over die bejegening, vooral omdat zij geen recht deed aan zijn eigenlijke overtuigingen. Want nooit heeft hij de rol van sociale en psychologische mechanismes ontkend, benadrukte hij ook nu weer in zijn Maastrichtse oratie. Ook hij is juist benieuwd om te weten welke impact die hebben op de hersenen. "Proeven bij jonge dieren", legt hij enige dagen na zijn rede uit, "hebben uitgewezen dat bijvoorbeeld langdurige stress blijvende veranderingen in de hersenen veroorzaakt."

Onethisch

Waar het hem om ging was de gelijkwaardige inbreng van alledrie de benaderingen, geen exclusiviteit van een daarvan. En dus ook geen verketting over en weer, helaas jaren standaardgedrag onder psychiaters. Niet het "therapeutisch monopolie" van de psychoanalytici, die vol dédain neerkeken op 'symptoombestrijders' à la Van Praag die met pillen de psychisch gestoorde te lijf wilden gaan. Maar omgekeerd ook niet de neerbuijgende houding jegens de 'praat-therapie', die als "gedistingeerde vorm van kwakzalverij" werd beschouwd. "Ik heb met dergelijk getheologiseer nooit enige affiniteit gevoeld - sterker nog, ik vond het ronduit destructief", zei Van Praag. Vooral omdat het "monotherapie" bevorderde: ofwel psychotherapie, ofwel ingrijpen met farmaca, terwijl een gecombineerde aan-

pak meer voor de hand zou liggen. Van Praags oordeel over de fouten van het verleden is hard. "Het toppunt van onethische zelfbegoocheling" noemt hij de gewoonte patiënten in twee klassen in te delen: de verbaal begaafde, jonge, intelligente patiënt, vatbaar voor inzichtgevend psychotherapie, tegenover de oudere, minder ontwikkelde, minder tot zelfreflectie geneigde patiënt. Die dichotomie heeft desastreuze gevolgen gehad, vindt Van Praag: "Grote groepen patiënten zijn lange tijd therapeutisch verwaarloosd, waaronder de chronische schizofrenen, de verslaafden en de organisch gestoorde patiënten." In dit opzicht wil hij dan ook wel enige lovende woorden wijden aan de antipsychiatrie, de stroming die hij in een eerdere oratie in Utrecht juist te vuur en te zwaard bestreed. De antipsychiatrie komt de eer toe de discipline wakker te hebben geschud, iets wat bitter nodig was, concludeert Van Praag.

Lukte het hem destijds niet de activisten te overtuigen van zijn goede bedoelingen, inmiddels blijken de tijden drastisch veranderd. Ook diegenen die vreesden dat hij de extramurale oriëntatie van de Maastrichtse psychiatrie te niet zou doen, dat hij de sociale signatuur zou ombuigen naar een exact-biologische, zijn op dit moment bereid hem meer dan het voordeel van de twijfel te geven. Van Praag heeft zich het afgelopen half jaar met een brede belangstelling en een verzoenende houding door de psychiatrische vakgroepen bewogen, zeggen de sociaal-psychiaters prof. M. Romme, dr. H. Kraan en prof. M. de Vries. Niet dat alle reserves verdwenen zijn. Kraan: "Je kunt zeggen dat je al je kinderen even lief hebt, maar in de praktijk gaat het toch om prioriteiten." En De Vries: "Tussen woord en daad kan nog wel eens verschil zitten." Maar was het verzet tegen zijn komst dan toch een vergissing? Tja, wat heet. Kraan vindt dat waakzaamheid nog steeds geboden is, terwijl De Vries suggereert dat Van Praags coöperatieve houding misschien wel het gevolg is van de aanvankelijke weerstand tegen zijn komst: "Hij is tenslotte psychiater, hij snapt hoe die dingen werken". Niettemin vond men de oratie "een goed verhaal", vooral ook omdat Van Praag in het krijt treedt voor een opwaardering van het vak, binnen en buiten de universiteit. Uit het hart gegrepen van elke collega van onverschillig welke signatuur was zijn pleidooi voor een veel prominentere plaats voor de psychiatrie in het medisch basiscurriculum. Van Praag heeft die ideeën in het verleden al vaker geventileerd maar

Spijt krijgt hij in elk geval niet. De geslaagde zelfmoordenaar zal nimmer omzien in wrok. Ook al blijkt achteraf dat hij niet echt uit was op zijn eind. Dood is nu eenmaal dood. Waarom moet die Haarlemse psychiater dan terechtstaan? Hij had een 50-jarige vrouw "in september 1991 in haar woning in aanwezigheid van getuigen middelen gegeven waarmee zij zichzelf vervolgens om het leven heeft gebracht", lees ik in de krant. "De vrouw had na de traumatiserende dood van haar twee kinderen en het mislukken van haar huwelijk te kennen gegeven niet langer te willen leven". Wie kan daar geen begrip voor opbrengen? Er zijn er wel die zich voor minder van kant maken! Mag zo iemand dan niet geholpen worden? Artikel 294 van het Wetboek van Strafrecht leert dat er gevangenisstraf op staat "van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie" (d.w.z.: f 25.000,-). Zelf gaat het slachtoffer, ook als zijn poging mislukt, vrijuit. Het enige is dat hij zijn karwei in alle eenzaamheid moet klaren. De wet ziet hem als kleine zelfstandige. En dat leidt, zoals bekend, soms tot onappetitelijke tafereelen. Mensen werpen zich voor de trein, springen van een flatgebouw of nemen hun fohn mee in bad. Je moet er klaarblijkelijk wat voor over hebben om uit het leven te stappen - en je moet vooral ook anderen er iets mee aandoen! Waarom? Moet juist die ene daad die nooit iemand zal berouwen, voorkómen worden? Is het niet sjeaker (of gewoon aardiger) om op zo'n moment de helpende hand te bieden? Zeker! Toch aarzel je als jurist. Niet vanwege de heiligheid van het leven, of iets dergelijks. Er is geen plicht om alsmaar verder te leven. Nee, het gaat eenvoudig om een kwestie van bewijs. Hoe kun je achteraf immers vaststellen dat het slachtoffer inderdaad op zijn verzoek om zeep is geholpen? Moet er een schriftelijke verklaring worden overgelegd? Maar hoe is dat document dan tot stand gekomen? Onder dwang wellicht? Is het, met andere woorden, beter om in aanwezigheid van getuigen toe te slaan, zoals die Haarlemse psychiater deed? Misschien maak je het met zoveel bombarie alleen maar onmogelijk voor het slachtoffer om nog stilletjes op zijn schreden terug te keren. Waar hij eerst de indruk wekte een sterk karakter te hebben, resteert na zo'n aftocht immers hoogstens een labiel gedrocht. Was de doorzetter, kortom, echt van zins om door te zetten? Of werd hij het slachtoffer van zijn slappe karakter? Wie verstandig is, legt tijdig - en in het geniep! - een voorraadje aan van het één of ander. Als de nood aan de man komt, kun je geheel op eigen houtje de hand aan jezelf slaan - of ervan afzien natuurlijk (want wie weet hoe je op zo'n moment zult reageren?). Alleen, wees eerlijk, wie is er zo verstandig? Nou ja, de lezer misschien, maar bij kan er-gezien het bovenstaande - niet voor uitkomen...

Reiner de Winter

Studenten zijn aan zet

Vervolg van Pagina 5

Psychiatrie

eigenlijk nooit ergens voet aan de grond gekregen, klaagde hij in de aula. Of het hier in Maastricht lukt is de vraag. De strijd met de rest van de faculteit is nog niet begonnen ("ik kan niet alles tegelijk"), maar het zal betekenen dat andere disciplines zullen moeten inbinden.

Van Praags oproep tot een integratie van zorg en 'academia' viel evenzeer in goede aarde bij zijn vakbroeders in de zaal, en wellicht wat minder bij de facultaire bestuurders. Dat psychiatrische patiëntenzorg een academische taak zou zijn, naast onderwijs en onderzoek, wordt niet door eenieder in die kringen onderschreven. Voor Van Praag is het een vanzelfsprekendheid. Hij droomt van een psychiatrisch "gemenebest" zoals hij dat in New York tot stand heeft gebracht, met een verregaande samenwerking tussen de klinische en de ambulante zorg en de academische psychiatrie. Zeer onlangs mocht hij zijn eerste wapenfeit op dit terrein vieren, iets wat hij omzichtig in zijn rede had verpakt: het academisch ziekenhuis zal participeren in een samenwerkingsverband met het reeds gefuseerde Riagg en het psychomedisch streekcentrum Vijverdal. Tot op heden had het AZM zich daartegen verzet, "maar nu ligt er een concept reglement voor een nieuwe stichting, die door beide partijen, dus de oude fusiepartners en het AZM, is geaccepteerd", laat Van Praag weten.

Wammes Bos

Hoe was het ook al weer? Deetman maakt meer kapot dan drank goed kan maken. De slogan stamt uit de tijd van een generatie studenten die al weer op zijn eind loopt of al afgestudeerd is. Die tijd leek een opleving te zijn van echt studentenactivisme, met demonstraties, vliegende eieren en bezettingen: zelfs in het gezapige Maastricht, waar eetafspraken toch een aanzienlijk deel van de tijd in beslag nemen. Het verwijt dat studenten toen kregen, zowel van de oude garde als van de kaassoufflé tegen wie de akties gericht waren, was dat studenten alleen nog maar te porren waren voor initiatieven die financieel gericht waren. We waren de verwende stufi-generatie die niet principieel maar pragmatisch zou reageren. Nu is dat natuurlijk een wat goedkoop argument. Als je mensen eerst financieel in een keurslijf stopt en afhankelijk maakt van een logge geldschiet, is het een beetje flauw om te roepen dat er zo gesteund en gekreund wordt als die geldschiet elke zes maanden de veters van het keurslijf verder aantrekt.

Daarnaast was er echter wel degelijk een concreet argument om duidelijk te maken dat de protesten om meer dan centen gingen. Behalve dat oriëntatie op de wassende markt van studievormen en -richtingen vrijwel onmogelijk is gemaakt door de (effektieve) verkortingen van de studieduur, werd toen ook gevreesd dat de oriëntatie op maatschappelijke verhoudingen en processen ernstig in het gedrang zou komen. Voor dat aspect dat voor studenten in verband met hun toekomstige rol tussen de grote mensen zo belangrijk is, het aspect dat aansluit bij de maatschappij-kritische houding die een academische instelling zou moeten hebben, werd zonder veel sukses gestreden. In de ogen van - inmiddels - Ritzen was het argument van de noodzaak van maatschappelijk relevante ontwikkeling eenvoudig van tafel te vegen. Ten eerste omdat voor hem "maatschappelijk relevant" equivalent is aan "goed voor bedrijfsleven", ten tweede omdat "een machinebankwerker toch ook geen door de overheid betaalde tijd krijgt om zich maatschappelijk te ontwikkelen". Laat het hier niet nodig zijn om iets

uit te leggen over verschillende vormen van maatschappelijke verantwoordelijkheid en laat het voldoende zijn om Ritzen te kijken op de wereld te vergelijken met die van een machinebankwerker. Inmiddels is duidelijk dat alle protesten, wat daar verder van zijn, tot weinig geleid hebben. Enkele correcties door parlement en rechterlijke macht op aperte onrechtvaardigheden en wat al te woeste plannen van de heren bewindslieden, hebben niet wezenlijk afgedaan aan de tendens van verkorting van de studieduur en bezuiniging op de beurs.

Het woord is nu aan de studenten.

Zijn studenten in staat goed te maken wat kapot is? Zijn de studenten ergens toe in staat? Ze moeten in ieder geval een keuze maken. De eerste mogelijkheid waaruit ze kunnen kiezen is de wapens neer te gooien, aan de voetjes van de overwinnaar. Berusten in de situatie en zich in vier jaar laten scholen tot juristen, economen, gezondheidsdeskundigen met een bankwerkersvisie op de maatschappij. Ja, wordt maar een schakeltje in de machinerie van de Neder-

land B.V., dochteronderneming van Europa B.V., ben maar vier jaar lang scholier en slik alles wat je verteld wordt. Wordt, in het gunstigste geval, fokvee voor een latere generatie die misschien wel ontdekt dat er voor studenten een strijd te voeren is tegen onrechtvaardige verhoudingen, nationaal en mondiaal, tegen een bedrijfsleven dat universiteiten tot partikuliere derde-geldstroom-laboratoria maakt, tegen een samenleving die mensen afdankt omdat ze niet functioneel genoeg zijn, tegen racisme en nationalisme. De fokvee-optie is de eerste keuzemogelijkheid voor studenten, zich te laten opvoeden tot intelligente onbenulligen zoals er zoveel rondlopen.

De strekking van dit ietwat moralistische betoog is uiteraard: kies voor de andere mogelijkheid. Gooi 'ns een paasei naar een minister. Ze zijn er dol op.

Richard Verkijk

(voorheen rechtenstudent, sinds kort jurist)

In Stelling

De rubriek "In Stelling" is bestemd voor iedereen die een opiniërende bijdrage kwijt wil over een onderwerp dat leeft binnen de universitaire gemeenschap. Artikelen kunnen op grond van gebrek aan leesbaarheid of actualiteit worden geweigerd. Daarom is overleg met de redactie raadzaam. Maximale lengte: drie getypte kantjes A4

De geleerde kamer (14)

"Een eigen kamer? Ja, die heb ik wel, maar daar zit ik nooit. We gebruiken die kamer alleen om er met alle medewerkers te lunchen, maar zeg dat maar niet want straks pakken ze hem nog af", vertelt biochemicus Leo Koole. Sinds kort is hij hoofd van BIOPRIME, een mooie afkorting van Biomaterials and Polymer Research Institute at the universities of Maastricht and Eindhoven, gevestigd op de tweede verdieping van UNS 50.

In een lab verwacht je borrelende buitsjes, dampende potten en in witte jassen gestoken, geduldig pipetterende chemici. Maar in plaats daarvan pruttelt het koffiezetapparaat, keuvelen de medewerkers boven de radio uit en dampen de shaggies. Roken in een lab, mag dat zomaar? "Als je maar niet met je brandende peuk rond gaat lopen", vertelt een stagiaire van de laboratoriumschoon in Sittard.

In het bel verlichte laboratorium, niet groter dan acht bij acht meter, zoeken iedere dag zeven mensen naar dé ideale stof. Koole: "In samenwerking met de TU Eindhoven, het bedrijfsleven (Metronic en DSM) en niet te vergeten de provincie voor de nodige subsidie, zijn wij hier op zoek naar het ideale biomateriaal waar protheses en andere inbouwlichaamsdelen van gemaakt worden. Eindhoven is verantwoordelijk voor de mechanische kant van de zaak. Wij proberen uit te vissen hoe we het polymeer, zeg maar het plastic, moeten bewerken om zo min mogelijk afweer- en bloedstollingsreacties in het lichaam op te roepen. Dat doen we door op het polymeer een bepaalde stof te hechten."

Een chemisch technoloog uit Eindhoven: "Het leuke van dit lab is, dat je met z'n allen één doel hebt, maar dat iedereen daar op een andere manier mee bezig is. Ik houd me vooral bezig met de ontwikkeling van het plastic zelf." Daarvoor heeft hij net een nieuw apparaat tot zijn beschikking gekregen. Met de gebruiksaanwijzing in de hand staat hij naast iets dat lijkt op een frituurpan. Er worden echter geen patatten, maar stukjes plastic in gebakken. Zijn collega zorgt voor de bewerking van het plastic. Hij ziet er gelukkig uit als een rasechte chemicus: witte jas, veiligheidsbril (of is het nou zijn eigen bril?), een rek reageerbuisjes voor zijn neus met daarboven een veelkleurige kolom waar vloeistof uitdruppelt. Als ik vraag wat hij aan het doen is pakt hij meteen mijn schrijfblokje af en begint een wirwar van C-tjes, H-tjes en O-tjes te tekenen. Als hij klaar is en ik het verbaal ook nog begrepen heb, vertelt hij over het lab: "Het is hier rustig, bijna stil. Dat komt ook omdat chemie een geduldige zaak is. Je moet vaak en lang wachten voordat je weer verder kan. Meestal bladeren we in de tussentijd wat in de literatuur. Alles is hier perfect geregeld. Zeker als je het vergelijkt met Eindhoven. Daar was het een zootje, er was zelden schoon glaswerk. Hier wordt alles twee keer per dag opgehaald en weer schoon teruggezet."

De baas, Leo Koole, probeert zo veel mogelijk in het lab te

(foto Nelis Tutkey)

zijn. "Maar dan niet als een witte boord die kijkt of alles wel goed gaat, maar gewoon als medewerker. Om te laten zien dat je zelf ook wel eens wat omgoot of laat mislukken. Overigens moeten we met knoeien wel heel erg uitkijken, want je zit hier toch in gebouwen met vele anderen en er wordt toch al een beetje vreemd tegen ons aangekeken omdat wij, als chemici, een vreemde eend in de bijt zijn tussen al die medici."

Over de aankoop van instrumenten voor zijn lab heeft hij goed nagedacht. "We hebben hier een krenterige inventaris; zo min mogelijk dure apparatuur. Als we die echt nodig hebben dan gaan we daarvoor naar Eindhoven." Zo'n één à twee keer in de week reist hij daar heen met een tas vol stoffen om ze met heel nauwkeurige, maar dure machines op zuiverheid te testen.

De enige apparaten in het Maastrichtse lab zijn de zogenaamde rotavapors, om vloeistoffen mee in te dampen. Daarnaast nog een lichtbakje waarmee je door middel van papier-chromatografie kan zien hoe zuiver een stofje is. Het duurste apparaat van het lab, de vloeistof-chromatograaf (vijftigduizend gulden), bevindt zich in de kleine ruimte

naast het lab waar ook de 'frietebak' staat. Dit soort kostbare machines wordt ook gebruikt om de plasjes van Breukink en Theunissen op doping te controleren.

Het onderzoek gebeurt in een kleine ruimte, geeft Koole toe. "Het is best zwaar om hier dag in dag uit met zeven personen rond te lopen. Je moet uitkijken dat er geen irritaties ontstaan. Daarom lunchen we ook niet hier en probeer ik mijn medewerkers zoveel mogelijk naar lezingen en symposia te sturen. Dan zijn ze er even lekker uit."

Moeite om het lab gezellig te maken is niet genomen, maar BIOPRIME zit hier dan ook pas sinds februari. De enige postel die er hangt geeft een overzicht van de elementen. Maar dat is dan ook wel een hele grote van zeker één bij drie meter. Voor de rest alleen maar kasten met glaswerk, een lange plank met potjes vaste stoffen en een knalgele kast voor de brandgevaarlijke vloeistoffen.

Chris van der Grinten

„Als je de woorden experiment en worden meten

Een van de 'vragen van leven en dood' waarmee de huidige regering sinds haar aantreden in 1989 worstelt, is de toelaatbaarheid van medisch onderzoek op menselijke embryo's. De wet op de medische experimenten, die in het regeerakkoord was aangekondigd, werd er zelfs zo lang door opgehouden, dat de embryowestie bij de behandeling van de wet maar even buiten beschouwing werd gelaten. Vorig jaar kwam er dan eindelijk een voorstel, maar dat werd door de Raad van State op zoveel krakkemikkigheid betrappt, dat het moest worden teruggehaald. Er was nog eens een jaar voor nodig om een heel nieuw voorstel te formuleren, waarin van alles staat opgesomd dat niet met embryo's mag worden gedaan.

Gevangenisstraf

En toch is de vraag wat dan wél toelaatbaar wordt geacht nog steeds niet beantwoord. In artikel 4a van de 'Wijziging van de Wet inzake medische experimenten in verband met regels inzake handelingen handelingen met menselijke embryo's en geslachtscellen' staan negen verboden opgesomd. Klonen, menselijke en dierlijke geslachtscellen samenbrengen, dierlijke embryo's inplanten bij een mens of omgekeerd, een in vitro gekweekt embryo langer dan 14 dagen buiten de baarmoeder laten doorgroeien, het gebruik van geslachtscellen waarmee onderzoek is verricht voor het vormen van een embryo en het kweken van embryo's speciaal voor wetenschappelijk onderzoek: wie een van die verboden overtreedt riskeert een gevangenisstraf van een jaar.

Dan volgt artikel 4b, waarin wordt gezegd dat bij algemene maatregel van bestuur een moratorium van twee jaar kan worden opgelegd, tijdens welke periode ieder wetenschappelijk onderzoek wordt verboden op embryo's die door in vitro fertilisatie zijn verkregen. Die termijn kan nog eens met twee jaar worden verlengd. In de Memorie van Toelichting staat te lezen dat die tijd gebruikt zou moeten worden om goed na te denken over de vraag in welke uitzonderlijke gevallen onderzoek met embryo's na het moratorium kan worden toegelaten. Met andere woorden: de zaak is geregeld voorzover het niet-controversiële aspecten betreft. (Hoewel: veel mensen vinden het helemaal niet zo vanzelfsprekend dat er geen pre-embryo's voor onderzoek mogen worden gekweekt.) Maar de regeling waar iedereen om zat te springen kan op zijn vroegst pas twee jaar na de inwerkingtreding van de wet worden verwacht. „En ik denk dat het nog veel langer gaat duren,” zegt gezondheidsjuriste mr. Trees te Braake: „Reken maar uit: het duurt een jaar of twee voordat de wet is ingevoerd, dan komt er een moratorium van twee jaar, dat nog eens met twee jaar wordt verlengd, omdat we er toch niet uitkomen en aan het eind heb je nog geen regeling, maar wel zes jaar verloren.”

Verplicht vrijwillig

Toch wordt even verder in de tekst nog een mogelijkheid opengelaten om een eenzijdig opgelegd moratorium te voorkomen: „Indien de betrokkenen in het veld zich zelf binden aan het niet verrichten van wetenschappelijk onderzoek zal een krachtens de wet geldend verbod niet nodig zijn.” De indieners van het voorstel noemen dat een vrijwillig overeengekomen moratorium.

Wat die uitgestoken hand waard is en of de artsen en onderzoekers in staat zijn het wantrouwen van de politiek weg te ne-

men, zal misschien de volgende week donderdag misschien verhelderd worden. Dan vindt op het ministerie van WVC de eerste ronde plaats van een reeks gesprekken die beslissend wordt voor de nabije toekomst van het onderzoek op het gebied van voortplanting en erfelijkheid. Aan de ene kant van de tafel zitten minister Hirsch Ballin van justitie en staatssecretaris Simons van volksgezondheid, aan de andere kant zitten bij deze gelegenheid de vertegenwoordigers van de vier betrokken beroepsverenigingen (klinisch genetici, embryologen en obstetrick) en de drie universitaire onderzoeksgroepen die op dat terrein onderzoek doen. Volgende keer zitten de adviesraden tegenover de minister en de staatssecretaris en de daarop volgende keer de vertegenwoordigers van patiëntengroepen.

De drie genetica-vakgroepen die hun hart mogen luchten, komen uit Rotterdam, Amsterdam (VU) en Maastricht. Meer zijn er niet in Nederland die onderzoek met embryo's op hun programma hebben staan. De Maastrichtse afgevaardigde naar het overleg, de hoogleraar genetica en celbiologie prof. Joep Geraedts, verwacht dat de beroepsbeoefenaren 'uit vrije wil' heel ver willen gaan in het beperken van hun onderzoek teneinde een opgelegd moratorium te voorkomen. „Maar eigenlijk ga ik er meer naar toe om vragen te stellen,” zegt Geraedts, „want het voorstel zit voor mij vol onduidelijkheden. Bedoelen ze bijvoorbeeld dat alleen het onderzoek onder het verbod valt of ook de diagnostiek?” Voor Maastricht is die vraag interessant omdat het AZM binnenkort als eerste ziekenhuis op het Europese vasteland de mogelijkheid biedt om preimplantatiediagnostiek te verrichten bij vrouwen met een sterk verhoogd risico op een zoon met aangeboren afwijkingen. Geraedts: „Als je ervoor kunt zorgen dat die vrouw een vrouwelijk embryo krijgt geïmplant, betekent dat een enorme verbetering ten opzichte van de huidige behandeling. Nu moet die vrouw wachten tot ze zwanger is, dan een vlokentest ondergaan en bij een ongunstige uitslag komt ze voor de keus te staan of ze de zwangerschap laat afbreken of dat ze een gehandicapt kind ter wereld brengt.”

Hammersmith

De techniek van de preimplantatiediagnostiek is ontwikkeld in het Londense Hammersmith Hospital, waar de Maastrichtse arts dr. Math Pieters samen met celbiologe drs. Edith Coonen is opgeleid om de behandeling vanaf dit najaar in het AZM te kunnen toepassen. Het onderzoek verkeert dus niet meer in een experimenteel stadium. Momenteel wordt in Hammersmith gewerkt aan een verfijning van de PID, die het mogelijk moet maken het erfelijke gendefect dat de ziekte veroorzaakt vóór de implantatie op te sporen, zodat ook gezonde jongetjes kunnen worden geboren.

Geraedts is ervan overtuigd dat de mensen die de wettekst hebben opgesteld, niet op de hoogte zijn van dergelijke ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek en hoe daar door de samenleving tegen aan wordt gekeken: „Waar halen ze het idee vandaan dat er zoveel overeenstemming is over de bescherming van het embryo?” Met een gebaar van 'nou hoor je het ook eens van een ander' trekt hij een nog niet gepubliceerd onderzoek van een studente gezondheidswetenschappen uit de kast. Daarin wordt vrouwen - na een beknopte uitleg - onder andere de vraag gesteld of zij kunnen instemmen met het gebruik van embryo's voor wetenschappe-

Confrontaties tussen politiek en wetenschap vinden vaker plaats, maar het komt zelden dat zij keer, nu zaken van de menselijke voortplanting en erfelijkheid aan de orde zijn, ligt het anders. De niet voldoende dat over te laten aan een commissie van ethici, die oordeelt of onderzoek niet t op een gevaar af van

lijk onderzoek. Een grote meerderheid (80%) is vóór. Gemeten naar de politieke achtergrond stemmen CDA-vrouwen zelfs het meest hartgrondig in met dergelijk onderzoek. Geraedts: „Wij hebben sinds 1986 al veel gepubliceerd over onderzoek op embryo's, waarbij we volledige opening van zaken hebben gegeven, maar ik heb nog nooit horen zeggen dat hier onoirbare dingen gebeuren. Ik heb een sterk vermoeden dat politici meer gesteund worden naarmate hun taalgebruik krachtiger is, maar als dat de manier is om te meten wat onder de mensen leeft...”

Teekomstig mens

Als iemand zich door die opmerking aangesproken moet voelen, is het de medisch-ethische specialiste van de CDA-fractie in de Tweede Kamer, drs. Frouwke Laning-Boersema. Voordat zij tien jaar geleden kamerlid werd, had zij twintig jaar lang als huisarts gewerkt, onder meer op Vlieland. Mevrouw Laning verdedigt (in tegenstelling tot haar coalitiepartners van de Partij van de Arbeid) het wetsvoorstel door dik en dun. Het embryo moet beschouwd worden als een toekomstig mens vanaf het moment dat de zaadcel de eicel bevrucht. Zij ziet het ook als een kunstgreep dat onderscheid wordt gemaakt tussen een embryo en een 'pre-embryo', zoals de vrucht de eerste vijf à zeven dagen wordt genoemd, als zij zich nog niet in de baarmoederwand heeft genesteld. Zolang de innesteling niet heeft plaatsgevonden, vinden veel genetici en ethici dat er geen sprake is van een individu.

Als het aan mevrouw Laning lag zou er liever vandaag dan morgen een eind worden gemaakt aan alle embryo-onderzoek, inclusief de diagnostische toepassing die men in Maastricht op het oog heeft: „Je neemt bij het embryo een cel weg die in dat stadium de potentie heeft uit te groeien tot een mens. Daar heb ik principiële bezwaar tegen. Ik begrijp niet dat ze daar in Maastricht maar blijven doordrammen. Geraedts is toch al twee keer teruggefloten door de medisch-ethische commissie?” Laning bedoelt daarmee de pogingen die Geraedts samen met gynaecoloog prof. Hans Evers in 1986 heeft ondernomen om een onderzoeksproject goedgekeurd te krijgen waarvoor het kweken van embryo's noodzakelijk was. De commissie en in hoger beroep ook een commissie van deskundigen wezen het voorstel af en stelden Geraedts voor om zich te behelpen met 'restembryo's' die na een geslaagde implantatie overbleven en die door de ouders werden afgestaan voor onderzoek. Door allerlei verbeteringen in de conservering van embryo's blijven er echter nauwelijks meer embryo's over. Geraedts moet zich in het onderzoek nu behelpen met muizenembryo's en 'triploïde zygoten': meervoudig bevruchte menselijke eicellen, die niet levensvatbaar en dus onbruikbaar zijn voor implantatie. „Daar kunnen we wel mee vooruit, maar straks mogen we die ook niet meer gebruiken en dat zit me nog het meest dwars,” moppert Geraedts. Opnieuw trekt hij een rapport uit de boekenkast, deze keer een uit 1991 van de Kerncommissie Ethiek Medisch Onderzoek: „Kijk, hier

mo-onderzoek aborteren?

Embryo vlak na elkaar gebruikt, een huiverig

meldt dat zij gaan over het stellen van ethische grenzen aan wetenschappelijk onderzoek. Deze ligt anders. De overheid wil haar onderdanen beschermen tegen bepaalde praktijken en vindt het onderzoek niet toelaatbaar is. Zij wil de grenzen streng handhaven: wie ze overschrijdt kan rekenen op een straf van een jaar.

Illustratie · Geert Setola

staat het: als er opnieuw een voorstel wordt ingediend dat het kweken van menselijke embryo's vereist, is dat niet bij voorbaat kansloos. Maar ik zal daar niet opnieuw over beginnen, al vind ik persoonlijk dat er heel goede argumenten te bedenken zijn om het wel te doen."

Europa

Het moratorium met een totaal verbod op het werken met embryo's zou de vakgroep Moleculaire Celbiologie en Genetica voor dat deel van het onderzoek volledig afhankelijk maken van de collega's in Hammersmith Hospital, die krachtens een Britse wet uit 1990 wel met restembryo's en onder omstandigheden zelfs met gekweekte embryo's mogen werken. Tot die regeling is in Groot-Brittannië besloten na een uitvoerige maatschappelijke discussie. In de meeste Westeuropese landen gaat men minder ver dan de Britten, maar waar een regeling bestaat, is het werken met restembryo's wel toegestaan. Alleen Duitsland heeft een duidelijk verbod ingesteld uit vrees voor een herhaling van de eugenetische politiek van Hitler. In Frankrijk loopt nog een moratorium, maar het ziet er naar uit dat ook daar het werken met restembryo's wordt toegestaan. Geraedts geeft toe dat hij wel eens geroepen heeft dat hij een paar kilometer opschuift naar België als in Nederland het onderzoek met embryo's helemaal onmogelijk wordt gemaakt, maar dat dreigement wil hij niet herhalen zolang de discussie over de spelregels nog loopt. Inmiddels vraagt niemand zich meer af hoe tien jaar geleden de in vitro fertilisatie kon worden ontwikkeld door het befaamde duo Edwards & Step-toe. Het antwoord staat trouwens voor iedereen vast.

Recente ontwikkelingen in het onderzoek wekken de verwachting dat binnen afzienbare tijd een groot deel van de bezwaren kan worden opgevangen. Zo is er perspectief op het laten rijpen van eicellen uit eierstokken, die om andere redenen bij een vrouw zijn verwijderd. Ook het bezwaar dat bij preimplantatiediagnostiek een of twee cellen worden verwijderd die ieder tot een mens hadden kunnen uitgroeien, kan ondervangen worden, zegt Geraedts: „Het is helemaal niet zo zeker dat cellen uit het achtcellig stadium in staat zijn tot een mens uit te groeien, maar ook al is dat zo, we kunnen waarschijnlijk ook wachten tot een later stadium van de groei, als er honderd cellen zijn. Dan vormen zich trofoblastcellen, de bouwstenen voor de placenta. Daar kunnen we in principe mee volstaan."

Te laat

Ook al zou mevrouw Laning ooit gedwongen worden toe te geven dat sommige van haar uitgangspunten niet kloppen, dan blijven er genoeg andere redenen over om het embryo-onderzoek aan zeer strenge regels te binden, zoniet het helemaal te verbieden: „Welke prioriteiten stel je in de gezondheidszorg? Zijn dit soort behandelingen nu onmisbaar voor de gezondheid van de mens? Moet je niet eerst zorgen dat de bejaarden- of de zwakzinnigvoorzieningen in orde zijn? Ik heb

gelukkig drie gezonde dochters, maar als ik ze niet had zou ik ook gelukkig kunnen zijn. Het krijgen van een gezond kind is toch geen essentiële voorwaarde om gelukkig te worden?"

Laning geeft toe dat het ietwat aan de late kant is voor een discussie over het embryo-onderzoek: „We hadden het moratorium tien jaar geleden moeten instellen, toen we begonnen met de toepassing van IVF. Toen hadden we beter moeten nadenken over de vraag waartoe dit kon leiden. Voor je het weet heb je een volgende stap gezet op weg naar een selectie van gezonde mensen. Ik ben indertijd vreselijk geschrokken van een opmerking in de Nota 2000 waarin werd berekend dat prenatale diagnostiek het aantal gehandicapten met zoveel procent kon worden teruggedrongen en dus zo- en zoveel kosten zou besparen. (Hetzelfde pleidooi werd trouwens afgelopen dinsdag in een Frans televisieprogramma gehouden door de directeur van de genetische afdeling van het Hammersmith Hospital-jh) We moeten maar eens pas op de plaats maken om te weten wat voor stappen er nog volgen. Voordat je het weet hebben we straks een lijst met wat voor afwijkingen wel en niet meer getolereerd worden. Dan is voor mij de grens écht overschreden."

Abortus

Kan iemand tien jaar na de legalisering van abortus dergelijke standpunten nog volhouden? „Daar heb ik inderdaad grote moeite mee," antwoordt Laning: „De overheid is al wegen ingeslagen waar zij nu spijt van hoort te hebben. Ik heb zelf aan de wieg gestaan van de abortuswet, maar in die tijd was het nog zo dat de arts de rol vervulde van advocaat van het ongeboren leven. Als een vrouw in een noodsituatie bij die arts kwam, moest die de afweging maken tussen het belang van het kind en dat van de vrouw. Maar waar vind je tegenwoordig nog een arts die niet zegt: wie ben ik dat ik ga beoordelen of die vrouw haar kind moet krijgen? De abortuswet wordt misbruikt, kijk maar naar de vlokentest met de daarop volgende abortus als er iets mis blijkt te zijn. Dat leidt tot proefzwangerschappen: de vrouw wordt zwanger en wil de vrucht alleen houden als na verloop van enkele weken de vlokentest gunstig is. Als je weet dat de kans op een kind met een aangeboren afwijking groot is, kun je ook voor ont-houding kiezen óf je neemt het risico op een gehandicapt kind of een kind adopteren. Als overheid moet je ervoor zorgen dat die keuze niet onmogelijk wordt gemaakt. Je moet dus goede voorzieningen treffen. Ik ben altijd heel actief geweest in de zwakzinnigenzorg, omdat ik beseft heb dat het mij ook had kunnen overkomen zo'n kind te krijgen."

De mentaliteit van artsen is pijsnel aan het veranderen, vindt het kamerlid. Als bewijs maakt ze melding van een enquête, waaruit zou blijken dat bijna de helft van de gynaecologen niet meer meteen nee wil zeggen als een cliënte (dus geen patiënte) vraagt mee te werken aan de keuze van het geslacht van het toekomstige kind. „Onze geneeskunde is een wensgeneeskunde aan het worden, waar niet meer de 'needs' maar de 'demands' voorop staan. De legitimering van de arts ligt tegenwoordig in de wens van de patiënt," vindt Laning.

Ook gezondheidsjuriste Te Braake ziet dat gevaar op de loer liggen: „Ik heb ook mijn twijfels over bepaalde ontwikkelingen, maar voor een moratorium is het te laat. Als het nu niet lukt, lukt het over zoveel jaar ook niet. Laat de overheid nu maar de

knoop doorhakken en de dingen duidelijk bij de naam noemen: waar moet die trein naar toe en als ze daar geen antwoord op kan geven, moet ze hem maar op het station laten staan."

Misbruik

Wie beelden heeft gezien van de Italiaanse arts die met dollartekens in de ogen dames van grootmoederleeftijd ten tonele voert die een babietje aan hun boezem koesteren dat zij dankzij de implantatie van een gedoneerde en bevruchte eicel hebben kunnen baren, kan zich iets bij die bezwaren en twijfels voorstellen. „Met dat soort flauwekul houden we ons hier per se niet bezig," verzekert Geraedts. „IVF is een artikel 18-voorziening die alleen in bepaalde centra onder streng toezicht kan worden uitgevoerd. Je kunt ironisch genoeg ook bedenken dat de vlokentest destijds in China is ontwikkeld om de keuze van het geslacht mogelijk te maken, maar kijk nu eens waarvoor hij hier wordt gebruikt. Voor mij is het de vraag is of je onderzoek moet verbieden om een bepaalde ontwikkeling onder controle te krijgen. Als dat je doel is kun je beter in een vroeg stadium de resultaten van onderzoek ter discussie stellen. Er zijn nu ook tal van beperkende regels die algemeen aanvaard worden, bijvoorbeeld geen vlokentest bij vrouwen onder de 36 jaar als er geen serieuze aanwijzing is voor erfelijke aandoeningen of de diverse leeftijdsgrenzen die voor transplantaties worden gesteld. Wij zijn heus niet van plan alle mogelijke erfelijke factoren op te sporen. Het gaat alleen om de ernstige aandoeningen. Mevrouw Laning hoeft niet bang te zijn dat we het aantal gehandicapten met een paar procent willen terugdringen. Statistisch gezien heeft iedereen een kans van vier procent om een kind met een aangeboren afwijking ter wereld te brengen, maar sommige mensen hebben daar boven op nog eens extra risico. Wij willen alleen dat extra risico wegnemen. De kans op een kind met een Down-syndroom is in tien jaar tijd drie keer zo klein geworden. Dat heeft te maken met de drastische daling van de leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen en de grootte van de gezinnen. Maar moet je over die daling nu gaan klagen?"

Rammelende tekst

Ethicus drs. Guido de Wert, werkzaam bij het Instituut voor Gezondheidsethiek, heeft het wetsvoorstel ook al hoofdschuddend gelezen. Er rammelt volgens hem zoveel aan de tekst en de uitleg, dat een moratorium gewenst is, alleen al om de deelnemers aan de discussie van juiste informatie te voorzien. Maar hij pleit er sterk voor om niet het wettelijk moratorium af te wachten, maar om vrijwillige afspraken te maken. Het geeft nog hoop dat in dit voorstel niet wordt gesproken over restembryo's, misschien zit daar nog ruimte. In een uitvoerige artikel 'Op de drempel van het leven' van twee jaar geleden heeft De Wert al gepleit voor de verkiesbaarheid van preimplantatiediagnostiek boven selectieve abortus. Daarbij hoort volgens hem onderzoek dat opweegt tegen de bezwaren die kleven aan het werken met restembryo's. Volgens hem zou het zelfs immoreel zijn als men een dergelijke techniek toepast zonder voorafgaand een gedegen onderzoek te verrichten, ook al heeft dat geen direct therapeutisch effect.

Jacques Herraets

April aktie-maand bij Uniprint

In de maand april gelden bij Uniprint de volgende aanbiedingen:

Kleurkopie A4 f 1,50 per stuk
Kleurkopie A3 f 3,- per stuk

Copy-shop Tongersestraat 53, Copy-shop Universiteitssingel 50,

T-shirt incl. Transfer Full colour bedrukking
f 14,- per stuk

Voor inlichtingen : Uniprint Tongersestraat 53
 Tel.: 043-883600/3747

Bovenstaande aktie is alleen geldig in april 1993.

Boekhandel
DE TRIBUNE
 Kapoenstraat 8
 6211 KW Maastricht
 Telefoon (043) 251978

GRATIS:
 screentest + oogmeting

STUDENTEN
KORTING

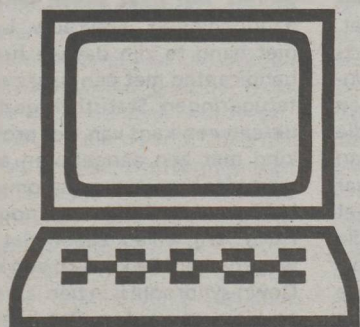
Extended Wear zachte lenzen van
 295,- voor O.V. jaarkaart prijs

225,-

per paar incl. gratis
 lensvloeistof voor een half jaar
GRATIS SERVICE-PAS
 Toptiek accepteert ook elke
 geldige lensservice-
 pas voor 1993 van leveran-
 ciers uit andere steden voor
 dezelfde of gunstiger
 voorwaarden.

Markt 28
 6211 CJ Maastricht
043 - 217065

SPECTACULAIRE PRIJSDALING

Commodore

DT486SLC/25, 80MB, 2MB	fl. 2.695,-
DT486SX/25, 120MB, 4MB	fl. 2.995,-
DT486DX/33, 120MB, 4MB	fl. 3.895,-
TR486DX2/66, 210MB, 4MB	fl. 6.195,-

bovengenoemde systemen inclusief
 1936LR SVGA Kleurenmonitor 14"

C386SX/25LTB, 60MB, 2MB fl. 2.956,-

Prijs- en produktwijzigingen
 voorbehouden. Prijzen incl. BTW.

Voor meer informatie kunt u terecht bij uw

PC SHOP

Looiersgracht 12-14 tel. 043 - 883563

ECONOMIE
GENEESKUNDE
GEZONDHEIDS-
WETENSCHAPPEN
RECHTEN...

DE BOEKEN

BIJ BERGMANS

BOEKHANDEL
Bergmans

NIEUWSTRAAT 9, 6211 CR MAASTRICHT, TEL.: 210825

Voor een onderzoek, naar de effecten van nicotinezuur (vitamine B3) op herstel van genetische schade, vragen wij gezonde, rokende (meer dan 10 sigaretten per dag), mannelijke proefpersonen (leeftijd 20-50 jaar), die bereid zijn 2x per week (later 1x per 2 weken) bloed en urine te geven en die nicotinezuur (vitamine B3) willen slikken. Beloning fl.100.-

Bel 043-881104/881096 of informeer bij secretariaat vakgroep GRAT, UNS 50, kamer 4.122.

Promoveren in de bedrijfskunde een uitdaging!

Het doctoraat-programma bedrijfskunde (PhD Programme in General Management), draagt een sterk internationaal karakter, is duidelijk gestructureerd en interdisciplinair geïntegreerd. In het eerste jaar volgen de deelnemers, assistenten-in-opleiding (AIO's), een verplicht cursusprogramma en schrijven zij een onderzoeksvoorstel ter invulling van het gekozen project. De drie volgende jaren zijn gewijd aan het onderzoek en worden afgesloten met een proefschrift. De mogelijkheid bestaat delen van het programma aan een buitenlandse universiteit te volgen. Gepromoveerden uit het doctoraat-programma vinden doorgaans een baan bij de overheid en onderzoeks-, onderwijs- en adviesinstellingen. Zij hebben een uitstekende concurrentiepositie in binnen- en buitenland.

Toelatingseisen

Kandidaat-deelnemers dienen met goede resultaten een doctoraal-examen te hebben afgelegd of in het bezit te zijn van een gelijkwaardig diploma met goede kwalificaties. Zij moeten tevens een duidelijke belangstelling voor wetenschappelijk onderzoek hebben. De deelnemers worden als AIO aangesteld; salariering geschiedt op basis van ministeriële richtlijnen.

Projecten

Momenteel nemen circa 30 AIO's deel aan het doctoraat programma bedrijfskunde. Elk jaar in september gaan er nieuwe projecten van start, waarvoor de Faculteit Bedrijfskunde assistenten-in-opleiding zoekt. Dit jaar zijn binnen het kader van de zeven voorwaardelijk gefinancierde onderzoeksprogramma's vijftien projecten beschikbaar. In totaal zullen 10 nieuwe AIO's worden aangenomen. Onderstaand volgt een beschrijving van de projecten:

1. Interactive planning systems in logistics
Doelstellingen van dit project zijn i) het ontwikkelen van software voor het genereren van grafische interfaces voor interactieve planning- en schedulingsystemen ii) het ontwerpen van 'on-line' planning en scheduling algoritmen. Contactpersoon: prof.dr.ir. J.A.E.E. van Nunen 010-4082032.

2. Reversing Planning Processes through Telecommunications
Innovatieve aanwending van telematica kan resulteren in geheel nieuwe vormen van afstemming van bedrijfsprocessen tussen schakels in bedrijfsketens. Doel van dit project is het ontwikkelen en vervolgens toetsen van modellen waarmee de potentie van telematica om een "event" gedreven respons te realiseren op bedrijfsketenniveau kan worden geëvalueerd. Nadrukkelijk zal daarbij aandacht geschonken worden aan multi-media informatie-uitwisseling. Contactpersoon: dr. R.W. Wage- naar 010-4082032

3. Computer-Aided Decision Task Analysis Using Decision Scenarios
Managers laten zich veelal bij het oplossen van niet-gestructureerde problemen in belangrijke mate leiden door hun intuïtie. Informatie Technologie (IT) kan managers ondersteunen bij het nemen van dergelijke beslissingen

kunnen worden d.m.v. een analyse van de taakstelling. In dit project wordt op basis van case studies onderzoek verricht naar het gebruik van beslissingsscenario's voor taakanalyses. Contactpersoon: dr. K.B.C. Saxena 010-4082032

4. Bureaucracy as Artificial Intelligence
Bij dit project wordt onderzoek verricht naar het gebruik van artificial intelligence technieken in grote, complexe private en publieke organisaties en nationale/internationale administratieve systemen om: i) toegang- en procesbegeleiding voor de client te ondersteunen en ii) systeemveranderingen en -aanpassingen te managen. Bij dit onderzoek wordt nadrukkelijk aandacht geschonken aan procesmodulering (b.v. Petri-netten), deontische logica en 'speech act' theorie. Contactpersoon: prof.dr. R.M. Lee 010-4082601

5. Co-management arrangements in common pool resources
Bij dit project wordt onderzoek verricht naar de mogelijkheden en beperkingen van verantwoord beheer van 'common pool resources' d.m.v. bestuurlijke arrangementen waarin verantwoordelijkheden zijn verdeeld over publieke en private organisaties. Contactpersoon: prof.dr. J. Koiman 010-4081923

6. Glo-localisation
Doelstellingen van dit project zijn i) het inventariseren van problemen op mondiaal en lokaal niveau, zowel departementaal als lokaal, en op cross-culturele kenmerken die Europese of Zuid-Amerikaanse managers ontmoeten als zij onderhandelen in Nederland ii) hierop theoretisch, methodologisch en operationeel een visie en commentaar ontwikkelen. Contactpersoon: dr. A.J.J.A. Maas 010-4081923

7. Marketing Support Systems for the Brand Manager
De doelstelling van dit project is het besluit- vormingsproces te onderzoeken van een 'brandmanager' en het ontwikkelen en testen van een ondersteunend systeem dat gegevens en kennis combineert. Contactpersoon: prof.dr.ir. B. Wierenga 010-4081924

8. Brand Strategy at Corporate Level
De doelstelling van dit project is het vergroten van kennis over de processen van besluitvorming over het merkenbeleid op 'organisatieniveau'. Contactpersoon: dr. C.B.M. van Riel 010-4081960

9. Service Quality and Customer Satisfaction
De doelstellingen van dit project zijn het ontwikkelen en testen van een dynamisch model voor kwaliteit in dienstverlening en het verrichten van onderzoek naar de mate waarin managementfactoren binnen de dienstverlenende organisatie de kwaliteitsbeoordeling en tevredenheid beïnvloeden. Contactpersoon: dr.ir. A. Smidts 010-4081960

10. Transnationalization and European Management
Bij dit project wordt onderzoek verricht naar de transnationale management benadering en naar de betekenis daarvan voor European Management. Contactpersoon: prof.dr.ir. F.A.J. van den Bosch 010-4082210

11. Strategic Position
Bij dit project wordt onderzoek verricht naar de relaties tussen theorieën op het gebied van business environment en strategic management en de betekenis daarvan voor het vraagstuk van 'strategic choice versus environmental determinism'. Contactpersoon: dr. H.W. Volberda 010-4082005

12. Strategies in knowledge-intensive business service firms
Bij dit project wordt onderzoek verricht naar de strategieën van kennis-intensieve bedrijven in de sector zakelijke dienstverlening m.b.t. de ontwikkeling van kennis, mede in relatie tot 'service provider-client relations'. Contactpersoon: dr. T. Elfving 010-4082210

13. Managing R&D Internationally
Bij dit project wordt onderzoek verricht naar de internationalisatie van technologische ontwikkelingen: implicaties voor het management van industrieel onderzoek en ontwikkeling. Contactpersoon: prof.dr.dr. F.H.A. Janszen 010-4082006

14. Coordinated distributed problem solving at the organizational level
Bij dit project wordt onderzoek verricht naar de simulatie en evaluatie van het gecoördineerd, gedistribueerde probleemoplossingsparadigma als testbed voor organisatie-theorieën en theorieën van organisatieel probleem oplossen. Contactpersoon: dr. J.F. Schreinemakers 010-4081961

15. Organizational Fractal
De doelstellingen van dit project zijn het definiëren, simuleren en evalueren van organisaties in termen van neurale netwerken, gebaseerd op de theorie van de organisatie fractal. Contactpersoon: dr. J.F. Schreinemakers 010-4081961

Voldoet u aan de toelatingseisen en hebt u belangstelling voor wetenschappelijk onderzoek in de bedrijfskunde, vul dan de bonbon snel in en stuur deze naar:
Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit Bedrijfskunde/Doctoraat-programma
Antwoordnummer 5240
3000 VB Rotterdam
Sluitingsdatum: 10 mei 1993

Naam:
Adres:
Postcode:
Woonplaats:
Universiteit:
Studierichting:
Wenst te ontvangen:
 PhD brochure
 projectbundel
 sollicitatieformulier

GRIEKSE EETHUIS
nellas
DE BETERE GRIEKSE SPECIALITEITEN

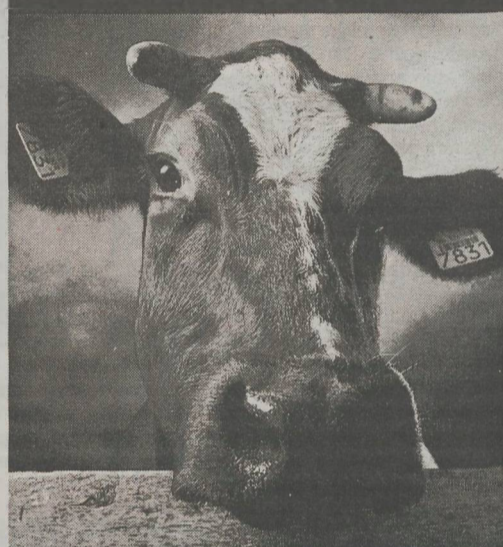
Menu's vanaf:
f 9,50 tot f 24,50

Gefrituurde visjes
Gegrilde makreel en forel

Geopend 17-22 uur
Dinsdags gesloten

Alex. Battalaan 61
Maastricht. Tel. 043-215358

BINNENKORT MET BLOND HAAR EN BLAUWE OGEN?

Biotechnologie werkt aan de ontwikkeling van dierlijke superrassen. Wat bij mensen verfoeid wordt moet bij dieren maar kunnen. De waanzin van haarloze varkens en schubloze forellen die zo de pan in kunnen. Biotechnologen beloven koeien met gouden horens maar hun maakfels hebben tot nu toe vooral te kampen met ernstige welzijnsproblemen: pootgebreken, maagzweren en onvruchtbaarheid. Daárom is de Dierenbescherming tegen. Wilt u meer weten, bel dan **070 - 3 423 423** voor informatie over de gevaren van biotechnologie. Steun ons op giro 25685 o.v.v. "campagne biotechnologie" of word lid voor f 36,- per jaar.

STOP DE BIOTECHNOLOGIE

Postbus 85980
2508 CR Den Haag

Telefoon
070 - 3 423 423

db
dierenbescherming

HAPPY DAYS
Heugemerstraat 76 Maastricht
Telefoon: 043-670206

voor een lekker glas bier en
een uurtje biljartplezier.

7 pooltafels, 2 fullsize snookers,
3 caramboletafels.

Tot Ziens

gouvernement
sporthal
randwyck
AZM
happy days

studenten 25% korting
ook voor feesten

In het kader van het 200-jarig bestaan
van de Stadsschouwburg in Maastricht is
nu ook onze bonbon als beste
geselecteerd

Friandises

Chocolatier

De vermaarde pralines
van Maastricht

Wycker Brugstraat 55,
Maastricht

U wilt een RIJBEWIJS

7 theorielessen en computertoets, leerboek en examenaanvraag:
f140,-
Praktijklessen in Volkswagen Golf

GARANTIE

Door ons stappenplan en het houden van proefexamens, wordt u optimaal voorbereid en vertrouwd gemaakt met uw rijexamen. Indien u voor het proefexamen slaagt, doch niet voor het eigenlijke examen, bieden wij u de mogelijkheid tot een gratis herexamen. Tevens Uw adres voor spoedcursus en motorrijles.

VERKEERSSCHOOL 'CHRISTOFFEL'
Gerckenshaag 33, 6228 EL, Maastricht. tel. 043-611315

Oké, het is waar, uiteindelijk moet je
het zelf doen, maar met de vakkennis
en de sfeer van

AUTORIJSCHOOL R. ten BRINK

Op weg naar je Rijbewijs

- * -Lessen in VW Golf
- * -Volgens nieuwe rijprocedure
- * -Verantwoord en doordacht fasenplan
- * -Examengarantie
- * -f 37,50 voor 60 minuten

Telefoon 043-613426
Ook voor theorie en spoedcursussen

Yog
Do.
Plaai
duur

Age
9-11

Age
Zo. 1
in de
f 5,
vd

Age
Opg
Aanv

HET
Mag
Di. 2
Deba
- Me
-Ds
te Rc
is het
heroi
kritie
ons li
maak
die h
het N
net a
oplos
serin
Het o
Limbi

THEA
'Een
Wo.
(alle
dood
oude
secur
ontw
en st
Hoog
tend.
waari
perin

'Polit
kunni
bijeer
colleg
Leder
Limbu
een z
politie
neme
Goeth
Muytj
van di
forum
Haese
3529;

Onde
De ro
openir

AERC
Van 8
(Assoc
bean)
Facult
inforr
3822.

Vaard
sche
in de
Bedrijf
heden
worde
Postdc
Inform
Organi

Afwez
Thijs H
Moniq

VCE-b
1) Per 1
opgeh
ten pri
vrijheid
de toet
welke
2) Tot s
DB/VCI

(88/87/86) kunnen zich tot 15 april 1993 inschrijven tijdens het spreekuur bij E. van Eijdsen, kamer 1.235. De koffie kost f 2,00 per beker. Voor het Reglement van Orde wordt verwezen naar de studiegids FdGW 1992/1993, blz. 340. De voorlopige antwoordsleutel ligt om 17.30 uur aan de balie van lokatie Uns 50. Gebruik een HB-potlood. Een geldige collegekaart is verplicht!; leg deze bij binnenkomst links vooraan gereed op uw tafel. Kom op tijd want na 14.00 uur wordt u niet meer in de zaal toegelaten. Tot een week na afname van de toets kunt u opmerkingen (1 opmerking per vel) op bovengenoemde kamer afgeven, opsturen of in de (rode) brievenbus van het Bureau Onderwijs deponeren. Let op!: Gelieve uw antwoordformulieren in de zaal bij uw surveillant in te leveren!

Wisselen groepsindeling onderwijsgroepen 7e blokperiode
In principe kunnen GW en MGK studenten niet van onderwijsgroep wisselen. Alleen in hoogst uitzonderlijke gevallen kan een voorkeur voor een tijdstip worden aangegeven. Indien mogelijk wordt met deze voorkeur rekening gehouden bij de indeling van onderwijsgroepen. Hiertoe dient men vóór 7 mei een schriftelijk verzoek te hebben ingediend bij E. de Sanctis, Bureau Onderwijs, kamer 1.231. Na deze datum worden verzoeken niet meer ingewilligd.

GENEESKUNDE

Mededelingen Bureau Onderwijs

Sluiting tijdens Paasreces

In verband met het Paasreces is het Bureau Onderwijs FdG en de Informatiebalie FdG gesloten van 09 april 1993 t/m 16 april 1993.

Co-schappen Bedrijfsgezondheidszorg/verzekeringsgeneeskunde

In het kader van het co-schap Sociale Gezondheidszorg zijn nog stageplaatsen beschikbaar in de bedrijfsgezondheidszorg en de verzekeringsgeneeskunde voor de periode van 7 t/m 25 juni a.s. Deze stage geldt als keuze-onderwijs. Voorwaarde is dat minstens een van de reguliere co-schappen is gelopen. Voor 15 april a.s. aanmelden bij C. Thijs, tel. 882389/2374.

Werkgroep 'Waarom gezondheid, waartoe gezondheidszorg?'

Een goede gezondheid is voor veel mensen het belangrijkste doel van hun leven. Aan dit gezondheidsverlangen worden steeds meer grenzen gesteld. Bezinning op de rol van gezondheid en de taak van de gezondheidszorg lijkt dan ook op zijn plaats. O.l.v. Prof.dr. R. ter Meulen, bijzonder hoogleraar medische ethiek, zal een werkgroep zich bezighouden met deze thematiek. De groep komt van 14 april tot 16 juni wekelijks bijeen op woensdagmiddag van 14.00 tot 16.00 uur. De groep is bedoeld voor studenten gezondheidswetenschappen en geneeskunde. Genteresseerden kunnen zich opgeven bij Prof.dr. R. ter Meulen, tel. 881120 / 217575.

INT.SAMENWERKING

Beurzen voor wetenschappelijk onderzoek in Japan

Door het European Communities S&T Fellowship Programme in Japan worden beurzen beschikbaar gesteld voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van natuurwetenschappen of technologie in Japan. De beurzen worden gegeven voor 15-21 maanden incl. 3 maanden taal-cursus. Aanvragers dienen niet ouder te zijn dan 35 jaar, gepromoveerd en in het bezit van een officiële uitnodiging van een Japans gastheer-instituut. Nadere informatie: P. Massizzo tel. 883123/3597 of G. Majoor, tel. 883095/1520.

EG subsidies voor internationaal onderzoek

In het kader van het programma Biotechnologie van de EG worden voor 31.08.1993 samenwerkingsvoorstellen ingewacht mbt onderzoek op gebied van:

- metal-based biocatalysts
 - genome sequencing of Saccharomyces c. and Bacillus s.
 - transgenic animal models for the study of human diseases
 - mechanisms of gene regulation in micro-organisms
 - genetically engineered fish, insects and nematodes;
- en voor 12.01.1994 op het gebied van:
- protein engineering of lipases and carbohydrate active enzymes
 - pig and bovine genome mapping
 - improvement of gene expression in animal cells for pharmaceutical products
 - metabolism of lactic acid bacteria
 - ecological implications of biotechnology
 - information infrastructure for biotechnological R&D

In het kader van het EG 'Initiative AVICENNE' worden voor 30.06.1993 samenwerkingsvoorstellen tussen EG lidstaten en Mediterrane landen ingewacht mbt onderzoek op het gebied van:

- thalassemia
- amoebiasis
- hydrologie van het Mediterrane bekken.

Nadere inlichtingen bij P. Massizzo of G. Majoor.

ERASMUS uitwisseling voor GVO studenten

GVO studenten die geïnteresseerd zijn in de ERASMUS uitwisseling kunnen vanaf heden een afspraak maken met Ingrid Leijs in plaats van Pauline Tomlow. Tel. 883108/883513.

Openingstijden

Het spreekuur 'Studeren in het buitenland' voor studenten en medewerkers wordt gehouden op woensdag- en vrijdagochtend van 09.00 - 11.30 uur in de Studie-infotheek van Studentenzaken, Oud-Gouvernement, ingang Lenculenstraat, kamernr. 0311.

REIZEN IS NOG LEUKER ALS ER IETS VAN AFGAAT.

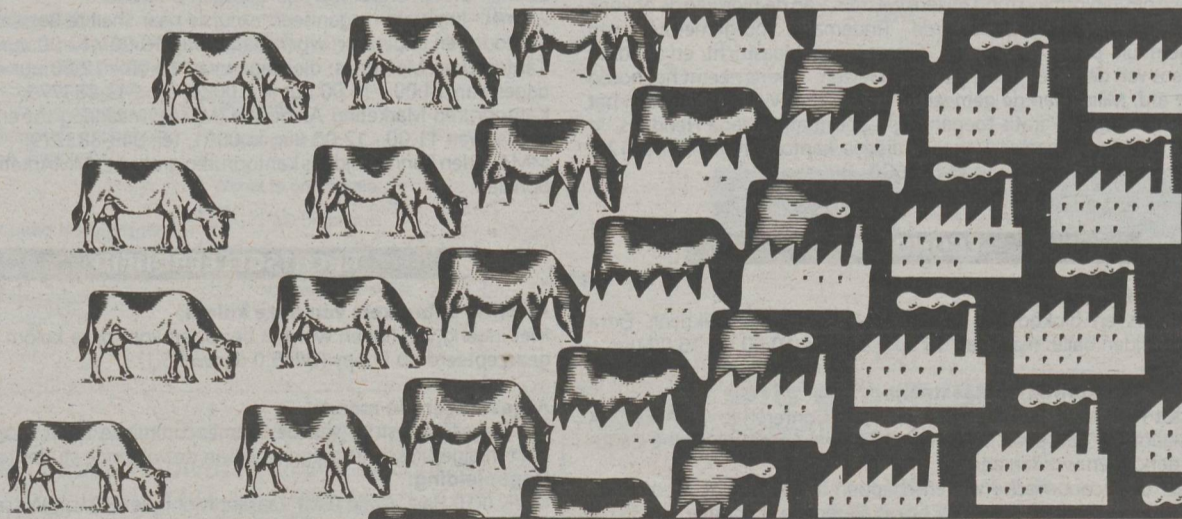

Kortingen op o.a. musea, theaters, filmhuizen, CD's, tijdschriften en reizen. Het CJP is voor f 15,- verkrijgbaar bij VVV-kantoren, theaters en SNS-banken.

CJP. DE KORTINGSKAART VOOR JONGEREN.

BIOTECHNOLOGIE

BOERENBEDROG

Dierlijke machines die zoveel mogelijk produceren met zo min mogelijk bedrijfsstoringen. De biotechnologie belooft koeien met gouden horens. Dieren worden aangepast aan de wensen van de mens via kunstmatige voortplantingstechnieken en genetische manipulatie. Vergeten wordt vaak dat 't niet de dieren, de boeren of de consumenten zijn die beter worden van dit "machinale ouder-

schap" maar alleen de industrie. Zij verwerft de patenten op de nieuw te ontwikkelen superrassen! Dieren worden gedegradeerd tot on dieren. Daarom is de Dierenbescherming tegen.

Wilt u meer weten, bel dan **070 - 3 423 423** voor alle informatie over de gevaren van biotechnologie. Steun ons op giro 25685 o.v.v. "campagne biotechnologie" of word lid voor f 36,- per jaar.

STOP DE BIOTECHNOLOGIE

Postbus 85980, 2508 CR Den Haag.

Telefoon 070 - 3 423 423.

August Hoon
W I J N E N
BRUSSELESTRAAT 120 · 043-256747
MAASTRICHT

leer je goed in **MÁLAGA**
INSTITUTO FLOMAR
BEL ONS VOOR DOCUMENTATIE
058-886 983
Centro de Estudios - Leeuwarden

HET HANNEKE VAN HOLK FONDS
Dit Fonds kan aan afgestudeerden (universitaire of 4-jarige HBO-opleiding) die lid zijn (geworden) van de Vereniging van Vrouwen met Academische Opleiding (VVAO) financiële ondersteuning bieden bij studieactiviteiten of werkzaamheden binnen hun vakgebied, dit alles in de ruimste zin. Jaarlijks kunnen enkele bijdragen worden toegekend van maximaal f 10.000,- per persoon. Volgens het testament van de erfzuster Hanneke van Holk is het Fonds exclusief bestemd voor leden die gehuwd of gehuwd geweest zijn, zoals bv voor herintredende vrouwen. Aanvraagformulieren moeten vóór **1 september 1993** worden ingediend; de toekenning vindt plaats in december 1993. Inlichtingen zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de VVAO, Postbus 13226, 3507 LE Utrecht.

BOEKEN LEEGVERKOOP
Fabuleuze kortingen op al die studieboeken, naslagwerken, literatuur, Engels, Frans, Duits, Spaans, Italiaans!
BOOX Wittevrouwenstr. 5
UTRECHT (naast de UB)

'Straight no chaser' in Lumière

Puur en compromisloos leven voor de bebop

Thelonious Monk, volgens sommigen een briljante schizofreen volgens anderen gewoon knettergek.

Zijn grote lichaam schommelt heel langzaam heen en weer tussen de rand van de piano en het krukje. Hij wacht, de handen hangend boven de toetsen, zoals een roofvogel boven zijn prooi. Zijn blik verradt heel weinig, eigenlijk staat die op oneindig. Hij wacht en wacht. En dan opeens, terwijl de bas en het slagwerk onverstoort eenzelfde ritme produceren, is het moment voor de jazzpianist Thelonious Monk daar. Met een felle beweging slaan zijn vingers tegen de toetsen, dan zakt hij op zijn kruk en bestaat er voor hem niets anders meer dan de bebop.

Een film over de legendarische bebop-speler Thelonious Monk heeft voor de liefhebbers van deze tak van jazz geen aanbeveling. Die weten wel wat hen te wachten staat bij 'Straight no chaser'. Geen documentaire over een voorbeeldig in de pas lopende muzikant, maar anderhalf uur kijken en luisteren naar een jazzpianist die in de jaren veertig besloot om niet langer de deuntjes te spelen die het publiek zo mooi vond. Hij zocht een eigen geluid en liet dat horen. Dat velen zich uiteindelijk in zijn muziek konden vinden, was zeker in financieel opzicht mooi meegenomen. Maar 'Straight no chaser' is niet alleen om naar te luisteren. De oude zwart-wit opnames uit de jaren zestig van Monks toernee door Europa, laten zelfs de grootste jazzhater niet koud. Beelden van een zwarte rijzige man die schijnbaar alleen maar leeft voor wat zijn handen via de piano vertellen. Altijd getooid met rare hoedjes die hij zelfs in bed niet afzet, met gekke brilletjes op de neus en niet te beroerd om een paar dansspasjes op het toneel te laten zien. En dan de steeds driftig in het ritme van de bebop meebewegende

rechtvoet, wanneer hij de ene keer de toetsen aait om ze een paar tellen later een oplawaai te verkopen. Zit Monk niet achter zijn piano, dan verschijnt er een heel andere man. Geen held, die tijdens plaatopnames al mompelend en mopperend het beste geeft. Niet de grote muzikant die andere bebop-spelers soms tot het uiterste drijft wanneer hij tijdens repetities niet wil aangeven wat er precies van hen verwacht wordt. ("Kies zelf maar wat je doet.") Zonder piano is Thelonious Monk soms hulpeloos en contactgestoord. Als een autist draait hij rondjes in de vertrekhal van een vliegveld. Zich van niets of niemand iets aantrekkelijk en helemaal verdrinkend in een eigen wereld. Hetzelfde gebeurt op een metrostation. Hij is daar in gezelschap van andere bebop-spelers, maar lijkt het lang niet altijd te

beseffen. Soms is zijn 'gekte' zo hevig, dat hij zelfs zijn eigen kinderen niet meer herkent. Zijn vrouw, die hij vaak als een hondje achterna loopt, houdt hem altijd de hand boven het hoofd. Troost de gekwetste kinderen, bepaalt de kleding die haar man draagt en stuurt hem op tijd de deur uit naar zijn afspraken. Sommigen noemen hem een briljante schizofreen, anderen gewoon geestesziek. Monk zelf noemde zich gewoon gek. Alleen levend voor zijn muziek. Puur en compromisloos. Precies zoals hij zijn whiskey dronk. Straight no chaser.

Riki Janssen

'Straight no chaser' draait nog tot en met woensdag 14 april in filmtheater Lumière. Aanvang 20.30 uur.

Galerie Tracé opent haar deuren

Een tramlijn in Maastricht

De nieuwste aanwinst in de Maastrichtse beeldende-kunstwereld is galerie Tracé. Aan de Alexander Battalaan nummer 31 heeft je het spoor van een voormalige tramlijn vanaf de glazen deur maar te volgen en je staat in het kloppend hart van de galerie. Het gebouw was enkele maanden geleden nog een versleten, dodelijk vermoed magazijn. Binnen het recordtempo van één maand is het kadaver echter omgetoverd tot een fraaie, warme ruimte waar werk goed tot zijn recht kan komen. Een huzarenstukje! Marie-Thérèse Beckers is de galeriehouster die met deze galerie de sprong in het diepe waagt. Ze keek al een paar jaar uit naar een nieuwe uitdaging toen zich deze mogelijkheid voordeed. Het artistiek beleid wordt mede bepaald door de beeldende kunstenaars Peter Cox en Erik J. de Jong die beiden al de nodige ervaring hebben, onder andere met de Perroengalerie. Daar hebben ze veel contacten aan overgehouden, zowel in Limburg en heel Nederland, als in het buitenland tot in Florence toe. De galerie wil het hele scala aan kunstvormen aanbieden, van schilderkunst en grafiek tot beeldhouwkunst, keramiek en glas. Hun uitgangspunt is dat alle werk kwaliteit moet hebben en daar hanteren ze uiteraard hun eigen normen voor. De kunst die ze willen laten zien is van een andere soort dan in menig andere

galerie hangt of staat. De mensen van Tracé kiezen voor gewaagder werk dat nieuw is, waar niet in eerste instantie grote namen onder staan. Dat de combinatie van zakelijke kennis en artistiek beleid goed werkt, blijkt al uit de enorme belangstelling bij de opening van de galerie. Ongeveer tweehonderd mensen werden verwacht maar er kwamen zo'n vierhonderd belangstellenden. Ze stonden buiten in de rij om binnen te kunnen en dat is natuurlijk een erg prettige, stimulerende start. Momenteel exposeert Tracé schilderijen en bronsplastieken van vier kunstenaars. Marcel Willems is in zijn schilderijen bezig met de omgeving: landschappen, bossen, water en steden. Opvallend in zijn werk is het grote contrast tussen strakke elementen en vormen en heel grafische en schilderachtige gebaren. Ook het contrast in kleur is belangrijk. Naast sobere zwarten, bruinen en grijzen staat ineens felblauw of geel of oranje. Dat roept de nodige spanning op. De omgeving waar Henk Speth over schildert, is kleiner. Zijn leefruimte is voor hem heel essentieel. Op zijn doeken die in Tracé hangen, staan huizen in een soort skeletbouw. Je kunt er dwars doorheen kijken. Het huis biedt beschutting, is een veilige plek, maar ook gewoon een doos die onderverdeeld is in kleinere compartimen-

ten. Licht en donker spelen een grote rol. De stippen licht lijken soms op een raster dat over het geheel valt, soms op een sterrenhemel. In drie schilderijen zijn 'Domestic movements' weergegeven. Als een registratie van een choreografie lopen donkere lijnen en vegen door het skelet van het huis. De derde 'omgevings'schilder is Hanny Reneman. Zij schildert vooral binnenruimtes waarin buitenelementen opgenomen zijn. Zo kun je een paar bomen aantreffen naast een koffiekraan op tafel. Haar kleuren zijn vrij donker, veel zwart en bruin met lichte elementen erin. Wandelen en reizen doet ze vaak. Uit Spanje nam ze zand mee dat ze dan weer in haar schilderijen verwerkt. Thea Houben tenslotte laat bronsplastieken zien. Een wijnglas duikt regelmatig op in haar werk. In sommige sculpturen staat dat glas op zijn kop met een wolk erop. Het glas lijkt dan op een grote waterdruppel of traan. In een ander werk is de rand van het glas gekarteld waardoor het een bloem lijkt.

Marianne van der Bolt

Galerie Tracé ligt aan de Alexander Battalaan. De expositie loopt nog tot 22 mei en is geopend op donderdag van 14.00 tot 20.00 uur, op vrijdag en zaterdag van 12.00 tot 17.00 uur en op afspraak.

Agenda

donderdag 8 april
Oost-Europese muziek, concert, Petrasch en Schapiro, Conservatorium, 20.00

vrijdag 9 april
Mattheas Passion, Limburgs Concertkoor/LSO, Vrijthoftheater, 19.30
Over Jan Hanlo, lezing, Wiel Kusters, CCV-theater, 20.00
Totaal theater, sketches, De Verwarring, Theatercafé, 23.00

zaterdag 10 april
De drie zusters, toneel, De Kom, CCV-theater, 20.00
Paolo Conte in concert, MECC, 20.00
Blue Peter, montagetheater, Zuidelijk Toneel, Bisproducties/Monty, Lösstheater, 20.30

zondag 11 april
Bernard Haitink dirigeert Europees Jeugdorkest, openbare repetitie, Vrijthoftheater, 16.00
Michel Sardou in concert, MECC, 20.30

maandag 12 april
Bernard Haitink dirigeert Europees Jeugdorkest, première, Vrijthoftheater, 20.15
Michel Sardou in concert, MECC, 20.30

dinsdag 13 april
Bobby Fischer is alive and lives in Pasadena, familiedrama, Nationale Toneel, Vrijthoftheater, 20.15

woensdag 14 april
Lunchconcert, Trio Klavino, (klarinet, altviool, piano), Redoute, 12.30
Robert Dana, Amerikaanse dichter leest voor uit eigen werk, Arcadia, 18.00

Exposities

Theo van den Boogaard, taal en teken, tekeningen, Gemeentemuseum Roermond, Andersonweg 4, 6 maart t/m 12 april, di t/m vr 11-16, za, zo en 12 april 14-17.
Aanloop I, René Daniëls (schilderijen, werken op papier), Romeinse sculptuur uit Zuid-Limburg, Aldo Rossi (tekeningen nieuwbouw, grafisch werk), Bonnefantienmuseum, 23 jan. t/m 18 april, di t/m vr 10-17, za en zo 11-17.
Rens Brouns, dagboektekeningen Haïti 1990-1992, Galerie Fab, Brusselsestraat 80, 7 maart t/m 12 april, do 16-20, vr t/m zo 13-17.
Angele van den Thillart, schilderijen, De Keerder Kunstkamer, 14 maart t/m 11 april, do t/m zo 13.00-17.30.
Jan Aussems, schilderijen en Bernadette Dekker, keramiek, Artisart, Grote Gracht 43, 20 maart t/m 17 april, di t/m za 13.30-17.30.
Expositie Armistice (wapenstilstand), Robert Garcet, schilderijen, Alex Magrini, sculpturen, Simeria/Signe Galleries, Bogaardenstraat 40B, 27 maart t/m 1 mei, wo t/m za 13.30-17.30.
Arti Tufting, vloer en wandkleden ontworpen door kunstenaars, Galerie Amarna, Rechtstraat 84, 27 maart t/m 1 mei, di, wo 11.00-18.00, do 11.00-21.00, za. 11.00-17.00.
Petrie Klünckhamers, schilderijen, Galerie Wolfs, Hoogbrugstraat 69, 28 maart t/m 2 mei, wo 14-18, do 18-20, vr 14-18, za 10-17, zo 13-17.
Hans van der Lek, schilderijen en tekeningen, Galerie Anny van den Besselaar, Tafelstraat 6a, 21 maart t/m 19 april, vr t/m ma 13.00-17.30.
Hanny Reneman, Henk Speth, Marcel Willems, schilderijen, Thea Houben, brons plastieken, Galerie Tracé, Alexander Battalaan 31, 3 april t/m 22 mei, do 14-20, vr en za 12-17
Recollections, terugblik op de voorbije drie jaren, Galerie In Situ/Ardi Poels, Aylvalaan 10, 3 t/m 30 april, wo t/m za 14-18.

Film

Speelweek 8 april t/m 14 april

Filmbuis Lumière, Bogaardenstraat 40b
Tous les matins du monde, 20.00
Straight no chaser, 20.30
Il ladro di bambini, 22.00
Raise the red lantern, do, vr en za 23.00

Cinema Palace, Wyckerbrugstraat
De zevende bemel, dag. 14.30, 18.30, 21.15
De kleine blonde dood, dag. 14.30, 19.00, 21.30
Dracula, dag. 18.00
A few good men, dag. 20.45

Mabi, Kleine Gracht 24A
The distinguished gentleman, dag. 18.30, 21.15, za t/m wo 14.30

Scent of a woman, dag. 20.15
Consenting adults, dag. 18.30, 21.15 za t/m wo ook 14.30
Unforgiven, dag. 18.15, 21.15, za t/m wo 18.15

Cine "K", St. Bernardusstraat 13
Daens, dag. 21.00. Za en ma ook 18.00

Anti

Wij vrouwen hebben het maar zwaar. Zo ongeveer de hele farmaceutische industrie is in de weer om nóg slimmere, nóg bandiger, en nóg efficiëntere anticonceptie-middelen te bedenken. Tenslotte is De Pil een produkt waarvan we met enige zekerheid kunnen zeggen dat het tot in eeuwigheid door honderden miljoenen vrouwen zal worden geconsumeerd - tenzij de industrie iets anders uitvindt, maar daarover vijftien centimeter hieronder meer. Hier in het rijke westen gaat het dan nog wel een beetje met die hormonale anticonceptie. Tenslotte zijn onze artsen redelijk opgeleid, zijn we zelf redelijk mondig, probeert onze overheid de zaak een beetje in het oog te houden, en zijn producenten van die middelen verantwoordelijk voor de mogelijke kwalijke gevolgen ervan. Maar miljoenen vrouwen in derde wereld-landen zitten niet in een dergelijke relatief riante positie. Om allerlei redenen hangen ze allerlei mythen over hormoon-preparaten aan, terwijl de farmaceuten vrijwel geen enkele beperking zien om nieuwe middelen in een 'real-life' veldlaboratorium uit te testen. Een van onze studenten onderzocht wat vrouwen in een klein Zuid-Amerikaans land dachten over De Pil. Ze meenden dat je er vrouwelijker van werd, dat het ongeboren kind erdoor 'steviger in de baarmoeder' van ging zitten, of juist dat je er een abortus mee kon stimuleren, dat je er geiler van werd. Formeel schrijft alleen een arts De Pil voor, en is-ie slechts op recept verkrijgbaar. Onderzoek toonde echter aan dat een beetje slimzielige vrouw grote hoeveelheden hormoon onder de toonbank kon kopen. Dat is alleen maar in het voordeel van de farmaceuten die met name arme vrouwen in arme landen volspuitten en -planten met prikpillen en depot-preparaten (capsules die langzaam leeglopen). Norplant en Depoprovera zijn beruchte namen. Vrouwen zijn de klos. Er wordt nog steeds heel erg weinig onderzoek gedaan naar anticonceptie bij mannen. Gelukkig kwam in mijn denktank gisteren een mooi idee naar voren. Na enig gebrainstorm over het huidige onderzoek naar een soort antibioticum of vaccin wat spermaatjes inactief zou maken kwam iemand met de volgende simpele maar doeltreffende oplossing: we weten dat scrotum met inhoud een beetje gekoeld moet blijven om een optimaal produkt af te leveren; strakke spijkerbroeken zijn funest voor de mannelijke vruchtbaarheid. Iedereen kent wel de elektrische deken, of beter nog, de dompelaar (waarmee vakantiegeangers op hotelkamers een kopje thee maken). Welaan: hoppakee, plug zo'n verwarmingselement voordat je de daad bedrijft om de mannenzak, en alleen als de stekker in het stopcontact zit en de thermostaat op groen springt kan de duiventil open. Isse simpel.

Eva

Sucadelapjes in D-mineur

"Nu gaat het wel weer een beetje", verzucht Yves Maris, hoofd van de mensa op de Tongersestraat. "Maar vrijdag heerste hier een absolute mineurstemming. Ik heb op ze in moeten praten, op de jongens van de keuken en de counter. De chef-kok was woedend en ging het krantenrek met De Limburger erin te lijf. Ik heb gezegd: Kom op, jullie doen het goed! We gaan gewoon door! We zijn de beste van het land!"

BERICHT UIT MAASTRICHT

Daar dachten de redacteurs van de Keuzegids Hoger Onderwijs anders over. Uit een enquête onder tienduizend studenten van het WO en HBO, kwam de Maastrichtse mensa als laagste uit de bus. Tenminste, dat blijkt uit de tabel. Een voor de hand liggende verklaring is het feit dat de mensa zich op het moment van het onderzoek - eind 1991 - in een verbouwing bevond en er bovendien geen avondopenstelling was. In diezelfde tabel scoort Alkmaar het hoogst. Alkmaar? Alkmaar. Alkmaar heeft geen mensa, en daaruit moet de puzzelende lezer opmaken dat er dus niet alleen naar de universitaire voorzieningen werd gekeken, maar naar het hele scala aan eetvoorzieningen binnen de studenten-steden. "En dan kan ik me best voorstellen dat Maastricht laag scoort", zegt Maris. "Aan ons kan het niet gelegen hebben." Als twee culinaire Kuifjes togen collega Blom en ik naar de mensa in de Tongersestraat. Laag waren onze verwachtingen, maar de voorpret over al het vies dat dadelijk op onze dienbladen zou worden uitgestort, maakte het gebrek aan eetlust goed. In Nederland had ik mij nog nooit aan het beruchte mensavoer gewaagd. Wel in Parijs. In de Rue Mouffetard, en wie deze straat wel eens heeft beklommen, weet dat het daar wel klopt, wat eten betreft. Talloze marktkraampjes met uitgestalde vissen, kreeften, kazen, hazen en everzwijnen. De net zo talrijke kleine restaurantjes die een kakofonie van geuren verspreiden, doen zelfs de meest notoire gaarkeukengruwelaar - ik - geloven dat het ook met de mensa in dit driesterrensteegje wel goed zit. Het menu beloofde 'Tripe Braisé', ik wist niet wat dat was, maar het klonk heerlijk. De teleurstelling was dan ook groot, toen bleek dat het keukenafval van de Rue Mouffetard in deze vreethal werd opgewarmd. Dat de drie gangen maar drie gulden kostten, had mijn argwaan moeten wekken. De 'counter' was een wankelende tafel, waarachter een boze zwarte vrouw boven een gigantische ketel snot stond te roeren, als een kwaadaardige toverkol in een pan met gestampte kikkers. Door de damp die van de brij afsloeg, was haar neus gaan lopen en met een vuile mouw van haar schort veegde ze die telkens af. Soms snoof ze woest en dan viel er ook wat in de pan. De kassajuffrouw was een dame met een weelderige snor, die bij wijze van nagerecht een laf mandarijnje op het dienblad pleurde en je gauw de negen franc uit je hand griste, voordat je je nog kon bedenken. In deze TL-verlichte hal, met de herrie van een zwembad op woensdagmiddag, voelde ik me zo weggelopen uit een depressiefmakende VPRO-documentaire over de gaarkeukens van Nôvosibirsk. De grijze brij op mijn bord liet ik voor wat het was, maar ik zocht wel even de betekenis op van 'Tripe Braisé'. Gestoofde pens. Dat at onze hond altijd! Maar dan 'onze' jongens van de mensa op de Tongersestraat. Hier geen pens of andere slijmerige smerigheden, geen snuivende snotneuzen en overrijp bepukkelde kassasnollen, maar keurig glimlachend personeel dat de kunst heeft ontwikkeld om het moordende tempo waarmee de borden worden gevuld te verhullen door de 'klant' (jaja, dat ben je hier) strak glimlachend aan te kijken. Het is maandag en mijn collega neemt sucadelapjes in provençaalse saus met pommes frites en een salade van witte kool, sla en mais. Ik kies voor het andere menu: varkenssnippers (hierom moet Blom vreselijk lachen, maar hij stamt dan ook uit een familie

van varkensfokkers) in witte wijnsaus, tagliatelle en broccoli. Bij de kassa rekenen we allebei zeven gulden af, voor het eten en een drankje, en ontvangen een grap waarvan je niet weet of je er boos om moet worden of om moet lachen. Namelijk dat we zo achterlijk zijn dat we met honderd gulden betalen. Die kun je toch ook op het postkantoor wisselen! Wij snappen de grap niet en besluiten om te lachen, want we komen hier tenslotte voor ons plezier! Want dadelijk gaan we zwijnerij proeven en we verheugen ons nu al op de recensie.

Ons vrolijk in de handen wrijvend om al het goors dat komen gaat, vallen we aan. Al vanaf de eerste hap wordt het stil. Wij durven elkaar niet aan te kijken, want de tagliatelle is prima *al dente*. Ook de broccoli - beetje lauw, beetje muf - kan ermee door. En de varkenssnippers zijn zelfs ronduit lekker. Ook Blom zwijgt teleurgesteld boven zijn sucadelapje. Het smaakt! En de frieten? "Beetje te bruin zeker?", probeer ik voorzichtig. Nou nee. "En de sla wat slap?", hoop ik tegen beter weten in. Ook niet. Als toetje neemt Blom (honderd kilo) twee kroketten op brood, want brood is gezond, en ook hiervoor niets dan lof. Dit is goed voer, zegt hij en als zijn moeder het hem zou voorzetten zou hij er niet op los slaan. Dinsdag ga ik alleen, maar wel twee keer. 's Middags beperk ik me tot de broodcounter en stel voor vier vijftientig een verantwoordde maaltijd samen van een vederlicht wit bolletje, een loodzware volkorenknol, ardennerham, een appel en een bakje perzikenyoghurt, 's Avonds eet ik in een overvolle zaal een joekel van een varkenslende met groene pepersaus, gebakken krieltjes en spercieboontjes. Mens sana in corpore sano (een gezonde geest in een gezond lichaam), daaraan ontlenen dit soort eetgelegenheden hun naam. Of dat zo is, met iedere dag flinke brokken vlees op het bord, dat wordt door menig onderzoeker aan deze universiteit betwijfeld. Je gaat er zo raar van poepen. De grap van vandaag aan de kassa, tegen een bijzonder zwaarlijvige student: "Eet maar goed jongen, je moet nog groeien." Ook hij besluit om te lachen.

Een rotstreek, dat was het wat de media Maris en de zijnen hebben geleverd. Volgens de bedrijfsleider is er sprake van een gruwelijk misverstand die haar apotheose vond in een vreselijk artikel in De Limburger, waarin stond te lezen dat de studenten van de RL het eten in hun mensa niet te vreten vonden. Daarvoor eist Maris een rectificatie, al was het alleen maar om het diepbedroefde personeel te troosten. Want het is hartstikke lekker wat chefkok Guido zijn gasten voorschotelt, vindt hij. Beter als de meeste mensa's, die volgens hem soms meer op "vreeschuren", dan op "bedrijfsrestaurants" lijken, zoals hij zijn mensa het liefste noemt. "Je lokt een student niet met een klodder stamppot naar deze eetgelegenheden. Ook niet als die maar drie piek kost. Voor dat bedrag kan hij het zelf ook klaarmaken. Hij komt wel voor Creoolse Jambalaya of voor een met rookvlees gevulde kipfilet in ananas-kaassaus. Daar ga je zelf niet aan beginnen voor zes vijftientig."

Blom en ik hebben de smaak te pakken en storten ons woensdag op de Oosterse ribjes. Een enorme kliederzooi, waarvoor de kok ons al waarschuwde toen hij ons ieder een centimeterdikke stapel servetten uitreikte. Blom neemt als toetje een loempia. De grap bij de kassa verstaan wij niet, maar lachen toch. Na drie dagen hoor je er al bij. Het Spaanse meisje bij ons aan tafel heeft de hint van de kok niet begrepen en probeert de gebraden karkassen met mes en vork te lijf te gaan. Als ze ons tot achter de oren onder de jus en grommend van genot ziet scheuren en trekken aan het vlees, neemt ze voorzichtig een ribje in haar vingers. Ze glimlacht. Ja, het is goed toeven in de Mensa Academica Maastricht. Die naam heeft een afkorting. Waar heb je gegeten? Bie de MAM.

Wim Ortjens

De Mensa in de Tongersestraat. Hier geen pens of andere slijmerige smerigheden, maar lekkere tagliatelle en broccoli. (foto Nelis Tutkey)